

Rómsky jazyk a literatúra

Vzdelávacia oblasť **Jazyk a komunikácia**

Podoblasť vyučovania prvého jazyka – jazyky národnostných menšín

Metodická príručka pre
1. stupeň (1. a 2. cyklus)
a 2. stupeň (3. cyklus) ZŠ

NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE

Rómsky jazyk a literatúra

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia
Podoblasť vyučovania prvého jazyka
– jazyky národnostných menšín

Mgr. Ingrid Lukáčová
Ing. Mgr. Gabriela Radičová

Obsah

<u>ÚVOD</u>	3
<u>1 Metodické a pracovné listy pre 1. cyklus</u>	5
<u>1.1 Ročné obdobia a počasie</u>	5
<u>1.1.1 Metodický list pre učiteľa</u>	5
<u>1.1.2 Pracovný list pre žiaka</u>	10
<u>1.2 Ja a moja rodina</u>	12
<u>1.2.1 Metodický list pre učiteľa</u>	12
<u>1.2.2 Pracovný list pre žiaka</u>	16
<u>2 Metodické a pracovné listy pre 2. cyklus</u>	18
<u>2.1 Čas, ročné obdobia, počasie, mesiace v roku.</u>	18
<u>2.1.1 Metodický list pre učiteľa</u>	18
<u>2.1.2 Pracovný list pre žiaka</u>	23
<u>2.2 Ja a moja rodina.</u>	26
<u>2.2.1 Metodický list pre učiteľa</u>	26
<u>2.2.2 Pracovný list pre žiaka</u>	30
<u>3 Metodické a pracovné listy pre 3. cyklus</u>	33
<u>3.1 Ročné obdobia a príroda.</u>	33
<u>3.1.1 Metodický list pre učiteľa</u>	33
<u>3.1.2 Pracovný list pre žiaka</u>	38
<u>3.2 Ja a moja rodina.</u>	41
<u>3.2.1 Metodický list pre učiteľa</u>	41
<u>3.2.2 Pracovný list pre žiaka</u>	45
<u>ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY</u>	48

Cieľom vyučovacieho predmetu rómsky jazyk a literatúra je:

- nadobudnúť spôsobilosti pre upevnenie vlastnej identity a spolupatričnosti k rómskej národnostnej menšine,
- získať informácie z rôznych oblastí spoločenského a kultúrneho života v krajinách, v ktorých žijú Rómovia,
- prehľbovať vedomosti žiaka o pôvode rómskeho jazyka, rómskej literatúre na Slovensku a vo svete,
- rozšíriť vedomosti žiaka o významovej a štylistickej stránke rómskeho jazyka,
- rozvinúť komunikačné schopnosti používaním rozšírenej slovnej zásoby a gramatiky,
- sprostredkovať základné vedomosti o histórii a spôsobe života Rómov v rómskom jazyku,
- spoznať rozdiely medzi dialektmi rómskeho jazyka na Slovensku,
- sprostredkovať informácie o štandardizovanom rómskom jazyku na Slovensku,
- zvyšovať záujem o štúdium rómskeho jazyka a rozvíjať tvorivosť žiaka,
- zvyšovať medzikultúrne porozumenie a akceptáciu rôznorodosti kultúr.

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytváranie základov čitateľskej a pisateľskej gramotnosti. V prvom vzdelávacom cykle je primárnym cieľom rómčiny ako materinského jazyka upevňovať a rozvíjať komunikačné zručnosti zo slovenčiny. Pomôže to zvýšiť školskú úspešnosť žiakov z rómskej komunity, pre ktorých je rómčina materinským jazykom, a tiež zlepšiť sociálnu klímu medzi žiakmi v triede i škole.

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjanie gramotnosti v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania.

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjanie sociálne a kultúrne významných gramotnostných schopností žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimediálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy.

Metodická príručka je určená učiteľom základných škôl na vedenie hodín rómskeho jazyka a literatúry so zameraním na témy: Ročné obdobia, počasie a príroda a Ja a moja rodina.

Metodická príručka je určená pre žiakov v školách s vyučovaním jazyka národnej menšiny, konkrétne rómskeho jazyka. Žiaci väčšinou pochádzajú z bilingválneho prostredia, kde doma používajú rómsky jazyk, u mnohých žiakov je rómčina materinským jazykom, zatiaľ čo vo verejnom a školskom prostredí používajú slovenský jazyk. Dvojazyčnosť príručky odráža túto skutočnosť: texty, úlohy a materiály sú spracované čiastočne v rómskom jazyku a čiastočne

v slovenčine. Časti v rómskom jazyku umožňujú žiakom rozvíjať materinský jazyk, upevňovať identitu a kultúrnu identitu, zatiaľ čo texty v slovenčine podporujú porozumenie vyučovacieho jazyku a integráciu do školského prostredia. Rómske časti príručky sú zamerané najmä na príbehy, slovnú zásobu a jazykové cvičenia, kde je kľúčové zachovať kultúrnu autenticitu. Pracovné listy pre žiakov sú v rómskom jazyku. Slovenské časti slúžia na vysvetlenie úloh, metodické pokyny a doplňujúce informácie pre učiteľov.

Metodická príručka umožňuje **diferenciáciu úloh** podľa potrieb žiakov z rôznych prostredí. Úlohy je možné modifikovať tak, aby vyhovovali žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP), žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo talentovaným žiakom. Diferenciácia umožňuje prispôbiť obsah aj náročnosť aktivít tak, aby každý žiak mohol pracovať vlastným tempom, rozvíjať svoje schopnosti a úspešne zvládať požadované ciele.

Cieľom metodickej príručky je podporiť učiteľov pri realizácii vyučovania rómskeho jazyka v súlade s aktualizovaným Školským vzdelávacím programom (ŠVP), ktorý kladie dôraz na rozvoj jazykových kompetencií, kultúrnej identity a inkluzívneho prístupu k žiakom. Príručka poskytuje konkrétne metodické postupy, úlohy a aktivity, ktoré umožňujú diferencovane pracovať s rôznymi skupinami žiakov a flexibilne prepojiť obsah rómskeho jazyka s ostatnými vyučovacími predmetmi a kompetenciami definovanými ŠVP.

Príručka podporuje aktívne učenie, spoluprácu medzi žiakmi a tvorivé vyjadrovanie sa. Pomocou rôznych aktivít – ako sú diskusie, kresby, dramatizácia alebo tvorivé úlohy – si žiaci overia a upevnia nové poznatky a zároveň rozvíjajú pozitívne vzťahy v triede a radosť z učenia sa.

Obsah a štruktúra metodickej príručky

Príručka je členená do tematických okruhov, ktoré reflektujú jazykové a kultúrne potreby žiakov. Obsahuje úlohy a aktivity zamerané na prácu so súvislými aj nesúvislými textami, slovnú zásobu, gramatiku a rozvoj komunikačných kompetencií. Prezentované sú rôzne metodické prístupy: dramatizácia, projektové úlohy, diskusie, skupinová práca a tvorivé cvičenia, ktoré umožňujú učiteľom flexibilne prispôbiť výučbu rôznym typom žiakov a ich prostrediu. Špecifické a dôležité je dôrazné prepojenie jazykového obsahu s kultúrnou identitou rómskej komunity a s inkluzívnymi princípmi vyučovania.

Členenie a práca s metodickou príručkou

Príručka obsahuje **metodické listy** určené pre učiteľa, ktoré obsahujú podrobné návody na realizáciu hodín a **pracovné listy** pre žiakov, zamerané na precvičovanie slovnej zásoby, čítania, gramatiky a komunikačných zručností. Koncept práce s listami je flexibilný: metodické listy slúžia ako odporúčania a návod, ako viesť aktivity, zatiaľ čo pracovné listy možno upravovať a modifikovať podľa potrieb žiakov (diferenciácia podľa schopností, prostredia alebo špecifických vzdelávacích potrieb). Učiteľ môže kombinovať jednotlivé listy, prispôbiť tempo a úroveň náročnosti alebo integrovať obsah do väčších projektov či tematických blokov, čím podporuje aktívne učenie a rozvoj jazykových kompetencií.

Ciele jednotlivých vyučovacích jednotiek, konkrétnych vyučovacích hodín, stanovuje pedagóg v závislosti od vekových osobitostí a kognitívnych schopností žiakov. Vzhľadom na rôznorodosť žiakov a ich aktivít zameraných na recepciu, produkciu a interakciu odporúčame pracovať s jedným textom na niekoľkých vyučovacích hodinách.

Metodická príručka slúži ako inšpirácia a nie je určená ako presný návod. Poskytuje konkrétne ukážky aktivít a úloh, ktoré si učiteľ môže prispôbiť podľa potrieb žiakov a svojho vyučovacieho štýlu. Je určená ako praktická podpora pri plánovaní a realizácii vyučovacích hodín, zároveň priblíži učiteľom prácu s novým ŠVP a jeho požiadavkami na rozvoj jazykových kompetencií, kultúrnej identity a inkluzívneho prístupu.

1

Metodické a pracovné listy pre 1. cyklus

1.1 Ročné obdobia a počasie

Ročník: 2.

Pracovný list: Beršeskere kotora the o idejos./Ročné obdobia a počasie.

Komponenty: komunikačná interakcia, písaná produkcia, recepcia umeleckých textov.

**Počet vyučovacích hodín/
jednotiek: 5**

1.1.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: viesť jednoduchý dialóg, viesť rozhovor kladením otázok, počúvať partnera v dialógu, primerane reagovať na jeho repliky, písomné vyjadrovanie vlastných myšlienok, vytvoriť krátky text s dôležitými informáciami, opísať spojenie medzi ilustráciou a literárnym textom, využiť estetickú skúsenosť z literárneho textu vo vlastných komunikačných a tvorivých aktivitách.

Obsahové štandardy: formulovanie jednoduchého zdôvodnenia istého javu alebo vlastného konania, uplatňovanie pravidiel správnej výslovnosti, rozlišovanie melódie viet podľa komunikačného zámeru, spájanie písmen do slov, výber vhodných slov, slovných spojení a vetných celkov podľa komunikačného zámeru, stvárnenie obsahu textu hravými formami vyučovania prostredníctvom rôznych techník a štruktúrovaných hier, kladenie otázok na porozumenie, riešenie úloh k textom, prepojenie tém s reálnym životom.

Tematický okruh: Beršeskere kotora the o idejos./Ročné obdobia a počasie.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: na začiatku vyučovacej hodiny vedie učiteľ so žiakmi sediacimi v kruhu kladením otázok motivačný rozhovor, žiaci sa oboznamujú s témou a základnou slovnou zásobou – ročné obdobia a počasie.

Úloha 2: práca s obrázkami, žiaci opisujú obrázky, úloha je zameraná na rozvoj komunikačných zručností, rozvoj pozorovacích schopností, logické myslenie a predstavivosť.

Úloha 3: rozvíjať techniku čítania a porozumenie obsahu čítaného textu, podporiť prirodzenú konverzáciu a tvorenie otázok v rómskom jazyku.

Úloha 4: rozvíjať porozumenie prečítaného textu, vyhľadávať informácie v texte, precvičovať kľúčové informácie do krátkych viet, učiť žiakov pracovať s textom samostatne alebo vo dvojici.

Úloha 5: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám na tému ročné obdobia a počasie, upevniť používanie slovnej zásoby, tvorenie otázok a odpovedí v rómskom jazyku na základe kľúčových slov z témy.

Úloha 6: rozlišovať význam slov a ich použitie vo vete, rozvíjať ústny prejav a komunikačné schopnosti žiakov, podporovať spontánnu komunikáciu a istotu v odpovediach.

Úloha 7: na základe vypočutého krátkeho opisu porozumieť jeho obsahu, rozlíšiť typické znaky ročných období (počasie, príroda), žiak počúva so sústredením, dokáže vybrať dôležité informácie z textu, rozvíjať kresliarske a pozorovacie zručnosti.

Úloha 8: posledná úloha v metodickom liste je zameraná na reflexiu a hodnotenie žiakov.

1. úloha:

Názov úlohy: Sar pes visarel veša-paňa tel o berš./Ako sa mení príroda počas roka.

Metódy a formy: úvodná diskusia motivačný rozhovor, riadený rozhovor (metóda otázok a odpovedí), kolektívna práca.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je prebudiť záujem o tému, aktivizovať predchádzajúce vedomosti, rozvíjať komunikáciu, oboznámiť sa so základnou slovnou zásobou.

Popis úloh: učiteľ vedie žiakov pomocou postupne nadväzujúcich otázok, žiaci rozmýšľajú, formulujú krátke odpovede, učiteľ ich usmerňuje k správnym pojmom (o jaros/jar, o ňilaj/leto, o brišind/dážď, o jiv/sneh, o kham/slnko), žiaci odpovedajú na otázky, zoznamujú sa so základnou slovnou zásobou k téme ročné obdobia a počasie.

Otázky učiteľa:

Sar pes visarel o veša – paňa jarone?/Ako sa mení príroda na jar?

Save lulud'a baron jarone?/Aké kvety kvitnú na jar?

Save džviri ušton upre pal o jevendutno soviben?/Aké zvieratá sa prebúdzajú o zimného spánku?

Save inepi likeraras jarone?/Aké sviatky oslavujeme na jar?

Save hine jaroskere čhona andro berš?/Ktoré mesiace patria do jari?

So keras ňilaje?/Čo robíme v lete?

Savo hino o idejos ňilaje?/Aké je počasie v lete?

Kaj dromaren pro prazhñini?/Kam cestujete na prázdniny?

Save frukti bararen ňilaje?/Aké ovocie dozrieva v lete?

Save hine ňilajutne čhona andro berš?/Ktoré mesiace patria do leta?

Sar pes visarel o veša-paňa jesone?/Ako sa mení príroda na jeseň?

Sar pen visaren o farbi pal o rukha?/Ako sa menia farby stromov?

Savo idejos hin jesone?/Aké je počasie na jeseň?

Savo hine jesoskere čhona andro bers?/Aké sú jesenné mesiace?

Save frukti the želeňina kidas?/Aké ovocie a zeleninu zbierame?

Sar avri dičhol o jevend?/Ako vyzerá zima?

Savo idejos hin jevende?/Aké je počasie v zime?

Save jevendutne aktiviti rado keras?/Aké zimné aktivity máme radi?

So keren o džviri jevende?/Ako sa správajú zvieratá v zime?

Save hine jevendutne čhona andro bers?/Ktoré mesiace patria do zimy?

Pomôcky: pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme/beršeskere kotora the idejos.

2. úloha

Názov úlohy: Save beršeskere kotora prindžares?/Aké ročné obdobia poznáš?

Metódy a formy: práca s obrázkovým materiálom, opis obrázkov, riadený rozhovor, frontálna forma, individuálna forma.

Rozpis cieľov úlohy: úloha je zameraná na rozvoj komunikačných zručností. Žiaci opisujú obrázky, rozpoznávajú z obrázkov, o aké počasie ide a priradujú typické znaky počasia v jednotlivých ročných obdobiach.

Popis úlohy: Vaker, so dikhes pro čitre. Save beršeskere kotora prindžares? Vaker pal o idejos andro beršeskere kotora./Popíš obrázky. Aké ročné obdobia poznáš? Hovor o počasí v jednotlivých ročných obdobiach. Slovné charakterizuj počasie v jednotlivých ročných obdobiach.

Pomôcky: obrázkový materiál – ročné obdobia, obrázky znázorňujú ročné obdobia.

3. úloha

Názov úlohy: Gen, so vakerel e Inga./Čítaj, čo hovorí Inga.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, hlasné čítanie, vysvetľovanie slov, frontálna forma, individuálna práca.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je porozumieť obsahu čítaného textu. Úloha je zameraná na rozvoj čítania, porozumenia a vyjadrovania. Učivo obsiahnuté v téme je zamerané na osvojenie si slovnej zásoby v tematickom okruhu ročné obdobia a činnosti v ročných obdobiach, pomenovať jednotlivé ročné obdobia, mesiace v roku, charakterizovať počasie v jednotlivých ročných obdobiach.

Popis úlohy: cvičenie je zamerané na čítanie s porozumením. Žiaci čítajú text s porozumením. Pomáhajú si základnou slovnou zásobou, prípadne pri preklade pomáha učiteľ. Žiaci s učiteľom spoločne prekladajú text do druhého jazyka (rómčina-slovenčina). Učivo obsiahnuté v téme je zamerané na osvojenie si slovnej zásoby v tematickom okruhu ročné obdobia a činnosti v ročných obdobiach.

Preklad textu: Ingrid rozpráva o svojom obľúbenom ročnom období.

Moje obľúbené ročné obdobie je leto. V lete je vonku pekne a ja a moja rodina chodíme na dovolenku k moru, cestujeme autami. Tam je v júli pri mori veľmi teplo. Chodíme plávať, opalujeme sa, sedíme v parku, chodíme po mestách, kupujeme suveníry, alebo sa len tak rozprávame. Moje dve dcéry rady chodia k moru. Aj ich obľúbeným ročným obdobím je leto. V lete máme v práci dovolenku, a preto cestujeme k moru. Vtedy trávim viac času s deťmi, ako v iné ročné obdobia. Mám viac voľného času, v lete je pekne, tak môžeme chodiť hore-dole. Leto je mojím obľúbeným ročným obdobím.

Pomôcky: text v rómskom jazyku.

4. úloha

Názov úlohy: Čačipen abo načačipen?/Pravda alebo nepravda?

Metódy a formy: čítanie s porozumením, riadený rozhovor (otázky a odpovede), pravda/ nepravda (overovanie faktov), práca s textom (individuálne alebo skupinové), individuálna forma - žiak číta text a odpovedá samostatne, párová forma - žiaci spolu porovnávajú odpovede a diskutujú, či je veta pravdivá, skupinová forma - skupiny označujú pravdivosť viet a potom prezentujú odpovede.

Rozpis cieľov úlohy: úloha je zameraná na zistenie úrovne porozumenia predošlého textu. Úroveň porozumenia textu učiteľ zisťuje v tejto úlohe.

Popis úlohy: žiak prečíta text vlastným tempom a snaží sa mu porozumieť. Žiaci odpovedajú na otázky písomne, označia vetu ako pravda/nepravda. Vysvetlia, prečo je veta pravdivá alebo nepravdivá podľa textu. Spoločná kontrola a diskusia – učiteľ s triedou prechádza odpovede a zdôvodňuje správne riešenia.

Pomôcky: pracovný list pre žiaka.

5. úloha

Názov úlohy: Korkorutni buti – kerel o palepheñibena./Samostatná práca – tvorí odpovede.

Metódy a formy: samostatná práca s otázkou, tvorba ústnej/písomnej odpovede, reflektovanie a kontrola správnosti, rozvíjanie komunikačných zručností, individuálna forma – žiak tvorí odpovede samostatne, písomne alebo ústne, frontálna forma - prezentácia odpovedí celej triede, diskusia.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je rozvoj komunikačných zručností a rozvíjať myslenie žiaka pomocou jednoduchých úloh. Žiaci tvoria odpovede na zadané otázky.

Popis úlohy: žiak si prečíta otázky, premyslí si odpoveď, napíše alebo povie odpoveď vlastnými slovami, prezentuje odpoveď pred učiteľom alebo spolužiakmi.

Pomôcky: pracovný list pre žiaka.

6. úloha

Názov úlohy: Rodas o lava u keras o phend'a./Hľadáme slová a tvoríme vety.

Metódy a formy: čítanie slov a tvorba viet, pantomíma (gestá a mimika), hádanie slov (aktívne počúvanie a pozorovanie), rozhovor a diskusia, individuálna forma – čítanie slov a tvorba vety, frontálna forma – prezentácia viet a pantomímy pred triedou, skupinová/párová forma – hádanie slov a diskusia o správnom ročnom období.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je poznať základnú slovnú zásobu súvisiacu s ročnými obdobiami (o jaros/jar, o ñilaj/leto, o jesos/jeseň, o jevend/zima), priradiť slová k správne ročnému obdobiu, rozlíšiť význam slov a ich použitie vo vete. Žiak rozvíja ústny prejav a komunikačné schopnosti, rozvíja pozorovanie a schopnosť hádať podľa gest, rešpektuje spolužakov pri hádaní a pantomíme a rozvíja spoluprácu a sebadôveru pri vystupovaní pred triedou.

Popis úlohy: učiteľ rozdá žiakom kartičky so slovami, ktoré súvisia s ročným obdobím (jar, leto, jeseň, zima). Každý žiak dostane 8 kartičiek so slovíčkami (napr. o jiv/sneh, o legos/lad, o jivuno manuš/snehuliak, o kham/slnko, o brišind/dážď, e balvaj/vietor, o rukh/strom). Žiaci prečítajú svoje slovo a vytvoria jednoduchú vetu so slovom, napr. O jiv hino parno./Sneh je biely. Prezentujú vety (dobrovoľná pantomíma) – kto chce, môže vetu znázorniť pantomímou. Spolužiaci hádajú slovo – spolužiaci sa snažia uhádnuť, o ktoré slovo ide. Diskusia/zdieľanie – žiaci môžu povedať, ku ktorému ročnému obdobiu slovo patrí a prečo.

Pomôcky: kartičky so slovami, priestor na prezentáciu pantomímy.

7. úloha

Názov úlohy: Čitraras o beršeskero kotor pal o šundo tekstos./Kreslíme ročné obdobia podľa počutého textu.

Metódy a formy: aktívne počúvanie – sústredené počúvanie textu, vizualizácia/práca s obrazom – žiak tvorí vizuálnu reprezentáciu počutého, tvorivá práca/kreslenie – rozvoj jemnej motoriky a predstavivosti, rozhovor/prezentácia – opis vlastnej práce spolužiakom, diskusia – porovnanie kresieb, pomenovanie znakov ročných období, individuálna forma – každý žiak kreslí a opisuje svoju prácu, frontálna forma – učiteľ číta text a vedie diskusiu o kresbách, skupinová forma – porovnanie kresieb medzi spolužiakmi, zdieľanie dojmov.

Rozpis cieľov úlohy: žiak rozpoznať a pomenováva jednotlivé ročné obdobia (jar, leto, jeseň, zima). Žiak si vie vypočítať krátky opis a porozumieť jeho obsahu, rozlišuje typické znaky ročných období (počasie, príroda, činnosti ľudí), žiak počúva so sústredením a vyberá dôležité informácie z textu, rozvíja kresliarske a pozorovacie zručnosti, dokáže znázorniť počutý obsah vlastnou kresbou, dokáže pomenovať svoje kreslené obdobie a opísať, čo nakreslil.

Popis úlohy: počúvanie krátkeho opisu – učiteľ prečíta text o ročných obdobiach:

„Jarone del brišind the lulud'on o luluda.“ / „Na jar prší a kvitnú kvety.“

„Ňilaje siťinel o kham o manuša land'on.“ / „V lete svieti slnko a ľudia sa kúpu.“

„Jesone peren o prajta pal o rukha.“ / „Na jeseň padajú listy.“

„Jevende o čhavore ačhaven jivale manušes.“ / „V zime deti stavajú snehuliaka.“

Výber ročného obdobia– každý žiak si vyberie jedno obdobie (môže sa rozdeliť, aby sa kreslili rôzne obdobia). Kreslenie – žiaci nakreslia to, čo počuli, podľa svojho vybraného obdobia.

Opis kresby – každý žiak krátko vysvetlí spolužiakom, čo nakreslil a prečo, diskusia/zdieľanie – trieda porovnáva, ako každý žiak znázornil to isté alebo rôzne obdobia.

Pomôcky: krátky text alebo opis ročných období (napr. pripravené kartičky alebo plagát), obrázky alebo ilustrácie ročných období (voliteľné, na vizuálnu podporu), tabuľa alebo flipchart (na ukázanie príkladov alebo doplnenie slovnej zásoby), pracovný list pre žiaka– predkreslené šablóny (napr. okrúhle okienko, rámik pre obrázok), farbičky, ceruzky, fixky alebo pastelky.

8. úloha

Názov úlohy: So nevo sikhli'lan pal o beršeskere kotora the idejos?/Čo si sa nové naučil o ročných obdobiach a počasí?

Metódy a formy: diskusia – otvorené zdieľanie myšlienok žiakov, individuálna reflexia – krátky zápis, alebo slovná odpoveď žiaka, spätná väzba od učiteľa – pochvala a motivácia, vizualizácia pokroku, napr. tabuľa s novými slovami, úspešne dokončenými kresbami alebo vetami, spoločné hodnotenie – trieda diskutuje o tom, čo sa im páčilo a čo sa naučili.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je reflexia hodiny a hodnotenie. Cieľom reflexie je, aby si žiaci si uvedomili, čo sa naučili, žiaci dokážu pomenovať svoje silné stránky a oblasti, kde sa chcú zlepšiť, učiteľ získava spätnú väzbu o úspešnosti aktivity a zapojení žiakov, učiteľ posúdi, ako žiaci zvládli úlohy počas hodiny – čítanie, počúvanie, tvorbu viet, kresbu a reflexiu slovnej zásoby, posilniť pozitívne správanie a motiváciu žiakov k práci.

Popis úlohy: žiaci odpovedajú na otázky učiteľa: So nevo sikhli'lan pal o beršeskere kotora the idejos?/Čo nové ste sa naučili o ročných obdobiach a počasí?

So pes tumenge jarone tecinel nekbuter?/Čo sa Vám na jari páči najviac?

So nekradeder Ňilaje keren?/Ktorá letná aktivita je vaša najobľúbenejšia?

So hin jekhfeder pal tiro jevende?/Čo máte na zime najradšej?

Save neve lava sikhli'lan?/Aké nové slová ste sa naučili?

Savi buťi tuke džalas jekhčepeder? Geñiben, šuñiben, te kerel o palepheñibena, mališagos, bazutne lava? U soske?/Ktorá aktivita ti išla najmenej? Čítanie, počúvanie, tvorba viet, kreslenie, slovná zásoba? Prečo?

So aver abo feder bi tumen masovar kerenas?/Čo by ste nabudúce urobili inak, alebo lepšie?

Sar pes tumenge tecinelas jekhetañi buťi le sikhlu'vnenca?/Ako sa vám páčila spolupráca so spolužiakmi?

Pomôcky: pracovný list pre žiaka s otázkami.

1.1.2 Pracovný list pre žiaka

Keriben g.1: Liker andre godi bazutne lava pal o beršeskere kotora the idejos.

Bazutne lava: o vacht – čas, vol'no, vachtos – vol'ný čas, o berš – rok, beršeskere kotora – ročné obdobia, idejos – počasie, o jevend – zima, o jaros – jar, o ňilaj – leto, o jesos – jeseň, jarone – na jar, jesone – v jeseni, jevende – v zime, ňilaje – v lete, o jiv – sneh, o kham – slnko, o brišind – dážd', e balvaj – vietor, o l'egos – ľad.

Keriben g. 2: Vaker, so dikhes pro čitre. Save beršeskere kotora prindžaras? Vaker pal o idejos andro beršeskere kotora?

Keriben g. 3: Gen, so vakerel e Inga, E Ingrid vakerel pal peskero kamaduno beršeskero kotor.

E Ingrid vakerel pal peskero kamaduno beršeskero kotor.

Miro kamaduno beršeskero kotor hin ňilaj. ňilaje hin šukares avri, tates u me the miri famil'ija phiras pre dovolenka kijo moros, dromaras le motorenca. Odoj andro julos hin paš o moros baro taŭipen. Amen phiras te pl'ivinel, khaml'uvras, bešas andro parkos, phiras pal o fora, cin-keras suveniri, abo ča avka vakeras. Mire duj čhaja rado dromaren kijo moros u the lengero kamaduno beršeskero kotor hin ňilaj. ňilaje amen hin dovolenka andre buti u vašoda dromaras kijo moros. Akor som buter čiro mire čhavenca, sar andro aver beršeskere kotora. Hin man buter vol'no vachtos u ňilaje hin šukares, ta šaj phirkeras upre tele. O ňilaj hin miro kamaduno beršeskero kotor.

Keriben g.4: Phen, či o phende hin čačikane abo načačikane.

1. La Ingakero kamaduno beršeskero kotor hin jevend.
a) čačipen b) načačipen
2. La famil'ijaha dromaren ňilaje pre dovolenka andro Chorvatsko.
a) čačipen b) načačipen
3. Andro Chorvatsko dromaren le motorenca.
a) čačipen b) načačipen
4. La Inga hin trin čhave.
a) čačipen b) načačipen
5. ňilaje andro julos dromaren la famil'ijaha pre dovolenka.
a) čačipen b) načačipen

Keriben g. 5: Ker palepheñibena.

1. Savo hino tiro kamaduno beršeskero kotor?
2. So rado keres jevende?

3. So rado keres ňilaje?
4. Kaj phires la famil'ijaha pre dovolenka?
5. Vaker pal peskero interesno predživipen pre dovolenka.
6. Phen, savo idejos hin jarone?
7. Savo inepos l'ikeras jevende?

Keriben g. 6: Pregon o lava u lekhav o phend'a.

o jaros:.....

o nilaj

o jesos

o jevend

Keriben g.7: Čitrar pal oda so šunes.

„Jarone del brišind the lulud'on o lulud'a.“

„Ňilaje svitinel o kham o manuša landon.“

„Jesone peren o prajta pal o rukha.“

„Jevende o čhavore ačhaven jivale manušes.“

Keriben g. 8: Ker palepheñibena.

So pes amenge jarone tecinel nekbuter?

So nekradeder ňilaje keren?

So hin jekhfeder pal tiro jevende?

Save neve lava sikh'l'lan?

Savi buŕi tuke džalas jekhčepeder ? Geñiben, šuñiben, te kerel o palepheñibena, mal'išagos, bazutne lava? U soske?

So aver abo feder bi tumen masovar kerenas?

Sar pes tumenge tecinelas jekhetañi buŕi le sikh'l'vnenca?

1.2 Ja a moja rodina

Ročník: 2.

Pracovný list: Me the miri famelija./Ja a moja rodina.

Komponenty: komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, recepcia vecných textov.

**Počet vyučovacích hodín/
jednotiek: 6**

1.2.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: viesť jednoduchý dialóg, viesť rozhovor kladením otázok, zhromaždiť základné informácie k téme hovoreného textu, opísať obsah a podstatu textu, tvoriť jednoduché vety vyjadrujúce podstatné fakty, písomne sformulovať jednoduchú informáciu a vyjadriť v nej základné fakty, rozoznať slová a vety v počúvanom a čítanom texte, porozumieť explicitným významom počúvaného a čítaného vecného text, čítať plynulo a správne, nahlas a potichu, zaznamenať kľúčové slová v texte, formulovať otázky na základe prečítaného textu, rozumieť vecnému textu pomocou známej slovnej zásoby a stavby viet, reprodukovat' text vlastnými slovami s použitím kľúčových informácií

Obsahové štandardy: správne používanie pozdravov, predstavenia sa, formulovanie zisťovacích a doplňujúcich otázok, uplatňovanie pravidiel správnej výslovnosti, rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom zaujímavých tém dialógu, zhromažďovanie kľúčovej slovnej zásoby a informácií na rozvíjanie témy, pozorné počúvanie hovoreného prejavu spolužiakov a iných hovoriacich, vyjadrenie kľúčových informácií v informačnom texte, jednoduché rozprávanie príbehu o vlastnej rodine, triede, rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru, výber vhodných slov, slovných spojení a vetných celkov podľa komunikačného zámeru, elementárne čítanie, porozumenie vecného textu, uplatnenie splývavej výslovnosti, správneho čítania a vyslovovania aspirátov, významovej pauzy, melódie a tempa reči pri hlasnom čítaní, nácvik čítania slabík, slov, viet a krátkych textov, vytváranie predstáv o obsahu textu na základe ilustrácie, obrazového materiálu, Identifikovanie kľúčových slov v texte a ich jednoduché zaznamenanie, kladenie otázok na porozumenie a poskytovanie spätnej väzby, úvod do poznávania slovných druhov.

Tematický okruh: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: na začiatku vyučovacej hodiny vedie učiteľ/učiteľka so žiakmi motivačný rozhovor, žiaci sa oboznamujú s témou a základnou slovnou zásobou – Ja a moja rodina.

Úloha 2: rozvíjať techniku čítania u žiaka a porozumieť obsahu čítaného textu, podporiť prirodzenú konverzáciu a tvorenie otázok v rómskom jazyku.

Úloha 3: rozvíjať porozumenie prečítaného textu a vyhľadávať informácie v texte, precvičovať kľúčové informácie do krátkej vety a učiť žiakov pracovať s textom samostatne alebo vo dvojici.

Úloha 4: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám na tému rodiny, upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázky celou vetou a gramaticky primerane, podporiť sebavedomie pri vyjadrovaní sa o vlastnej rodine.

Úloha 5: rozvíjať porozumenie jednoduchej otázke v rómskom jazyku, upevňovať základnú slovnú zásobu z oblasti rodiny, rozlišovať pravdivosť informácie o sebe a svojej rodine, naučiť žiakov rýchlo a adekvátne reagovať na otázku, podporovať spontánnu komunikáciu a istotu v odpovediach.

Úloha 6: rozvíjať schopnosť správne používať členy pred podstatnými menami v rómskom jazyku, posilniť slovnú zásobu týkajúcu sa rodiny a časti ľudského tela, podporiť gramatickú presnosť a samostatnú prácu žiakov.

Úloha 7: predstaviť sám seba a reagovať na základné otázky, rozvíjať komunikačné zručnosti v rómskom jazyku formou jednoduchých viet a zapamätať si ich.

1. úloha

Názov úlohy: Liker andre godi o bazutne lava pal e familija./Zapamätaj si nové slovíčka k téme rodina.

Metódy a formy: úvodná diskusia motivačný rozhovor, metóda otázok a odpovedí (o členoch rodiny, ich menách a veku), kolektívna práca.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je prebudiť záujem o tému, rozvíjať komunikáciu, oboznámiť sa so základnou slovnou zásobou k téme: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Popis úlohy: učiteľ vedie žiakov pomocou postupne nadväzujúcich otázok, žiaci odpovedajú na otázky, zoznamujú sa so základnou slovnou zásobou k téme: Me the miri familija, o džene andre familija./Ja a moja rodina, členovia rodiny.

Pomôcky: pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme.

2. úloha

Názov úlohy: Pregen achal'uvibnaha, ker phučibena./Prečítaj s porozumením, tvor otázky.

Metódy a formy: motivačný rozhovor o rodine, učiteľ povie o sebe a svojej rodine základné jednoduché vety a použije obrázkovú podporu, vizuálne pomôcky k textu na danú tému, model čítania učiteľom, postupné nácvikové čítanie žiakmi, dialogická metóda: rozhovor o texte, tvorba otázok a odpovedí.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom je rozvíjať plynulé a správne čítanie rómskeho textu so zameraním na výslovnosť, intonáciu a porozumenie, rozširovať slovnú zásobu v rómskom jazyku a upevňovať jej používanie v kontexte, posilňovať schopnosť pochopiť hlavnú myšlienku textu a dôležité informácie, učiť žiakov formulovať otázky na porozumenie podľa prečítaného textu, podporiť samostatné myslenie a komunikačné zručnosti v rómčine, pestovať pozitívny vzťah k rómskemu jazyku a kultúre.

Preklad textu: V mojej rodine sme piati ľudia. Otec sa volá Jaroslav. Má tridsaťšesť rokov. Mama sa volá Marika. Aj ona ma tridsaťšesť rokov. Moji bratia sa volajú Tomáš a Jožko. Tomáš je odo mňa starší o štyri roky. Má pätnásť rokov. Jožko je odo mňa o tri roky mladší. Má osem rokov. Učí sa hrať na husle. Ja sa volám Kristínka. Mám jedenásť rokov. Chodím na základnú školu. My žijeme v Belgicku už štvrtý rok.

Popis úlohy: prečítaj si pozorne text v pracovnom liste, zamysli sa nad tým, aké informácie text obsahuje (kto? čo? kde? kedy? prečo? ako?). Žiak vytvorí logické, zrozumiteľné a správne formulované otázky k danému textu, budú overovať porozumenie textu, každý žiak číta a tvorí otázky samostatne.

Pomôcky: obrázkový materiál, internet, text v rómskom jazyku.

3. úloha

Názov úlohy: Pherd'ar o phend'a./Doplňovanie viet podľa zadania.

Metódy a formy: žiak hľadá v texte priamo podporenú odpoveď. Vety sú formulované tak, aby vyžadovali pochopenie, nie mechanické domýšľanie, v úlohe si zároveň žiaci precvičia základné číslovky, spoločná kontrola doplnených viet. Diskusia o tom, kde sme informáciu našli v texte. Metóda riadeného rozhovoru, individuálna práca žiaka, striedať frontálnu a individuálnu metódu.

Rozpis cieľov úlohy: vyhľadávať a identifikovať kľúčové informácie v texte, precvičiť schopnosť prepísať informáciu do vlastnej krátkej vety, upevňovať slovnú zásobu a jazykové prejavy, podporiť samostatné uvažovanie pri práci s textom, rozvíjať pozornosť, sústredenie a logické myslenie, budovať sebadôveru žiakov pri samostatnej práci, formovať čitateľskú gramotnosť a schopnosť overovať si správnosť informácií.

Popis úlohy: prečítaj si každú vetu so vynechaným slovom alebo slovami, vyber alebo doplň také slovo, ktoré je významovo aj gramaticky správne, žiak doplní všetky vety tak, aby boli gramaticky správne, zrozumiteľné a významovo vhodné, žiak preukáže schopnosť pracovať so slovnou zásobou a gramatickými pravidlami.

Pomôcky: metodický list, učebný text.

4. úloha

Názov úlohy: Prethov u ker o palepheñibena./Prelož a odpovedaj na otázky.

Metódy a formy: metóda hlasného a tichého čítania, riadený rozhovor a otázky zamerané na porozumenie, samostatná práca, práca vo dvojiciach.

Rozpis cieľov úlohy: rozvíjať porozumenie vetám na tému rodiny, upevňovať slovnú zásobu vzťahujúcu sa k členom rodiny, precvičiť preklad základných viet medzi dvoma jazykmi, podporiť schopnosť odpovedať na otázky stručne a vecne, rozvíjať gramaticky primeraný ústny prejav, budovať istotu v komunikácii o vlastnej rodine, podporovať aktívne počúvanie a schopnosť reagovať na informáciu, posilňovať pozitívny vzťah k rómskemu jazyku a kultúre.

Popis úlohy: ku každej vete žiak odpovedá na otázku vyplývajúcu z kontextu, napr. Keci hin tut phrala?/Koľko máš bratov?, Sar pes vičinel tiri daj?/Ako sa volá tvoja mama? Hodnotí sa porozumenie, nie dokonalá jazyková presnosť. Žiaci môžu vytvoriť vlastné otázky o rodine, alebo predstaviť člena svojej rodiny jednou vetou, učiteľ vedie krátky rozhovor so žiakmi o ich rodine. Pripomenutie základných pojmov (e daj/mama, o dad/otec, o phrala-pheña/súrodenci, phure dada-daja/starí rodičia). Učiteľ ukáže, ako preložiť jednoduché vety, žiaci dostanú vety na preklad. Najprv pracujú samostatne, podľa potreby v dvojiciach.

Pomôcky: obrázky, internet, metodický list.

5. úloha

Názov úlohy: Ker palepheñibena/he vaj na./Odpovedaj na otázku/áno – nie.

Metódy a formy: riadený rozhovor (učiteľ – žiak / žiak – žiak), práca s pracovným listom, párová forma, oprava a spätná väzba, samostatná reflexia, názorné učenie, sebahodnotenie.

Rozpis cieľov úlohy: rozvíjať porozumenie krátkym otázkam týkajúcim sa rodiny, precvičiť rýchlu a jednoznačnú odpoveď formou áno alebo nie, upevniť základnú slovnú zásobu o členoch rodiny, podporovať schopnosť reagovať podľa pravdivých osobných informácií, rozvíjať schopnosť vzájomného vypočutia sa a reagovania na spolužiaka, podporiť pozitívny vzťah k téme rodiny a k jazykovému učeniu.

Popis úlohy: krátky rozhovor o rodine. Učiteľ zopakuje základné pojmy: e daj/mama, o dad/otec, o phral/brat, e phen/sestra, e phuri daj/stará mama, o phuro dad/starý otec, učiteľ modeluje odpovede. Jednoduché otázky typu: „Hin tut phral?“/„Máš brata“, „Ada hin tiri fami-lija?“/ „Je toto tvoja rodina?“ Žiaci sledujú rozdiely v otázke a odpovedi. Učiteľ kladie otázky každému žiakovi, žiak si prečíta každú otázku v pracovnom liste, rozhodne, či je správna odpoveď áno alebo nie, napíše odpoveď podľa vzoru, skontroluje, či odpoveď zodpovedá obsahu otázky. Žiak jednoznačne a správne odpovie na všetky otázky typu áno–nie, žiak odpovedá sám alebo je možná práca vo dvojici. Žiak odpovie slovom áno alebo nie podľa skutočnosti,

žiaci sa pýtajú navzájom, napr. podľa obrázkov alebo podľa svojich rodinných reálií. Zhodnotenie porozumenia otázkam. Učiteľ jemne opraví nesprávne a pomýlené odpovede, hra na otázky a odpovede, názornosť (obrázky členov rodiny, kartičky s menami členov rodiny), sebahodnotenie prostredníctvom reflexie, sebahodnotenie žiakov: žiak porozumel otázke, vedel odpovedať bez pomoci, reagoval podľa skutočnosti.

Pomôcky: obrázkový materiál, pracovný list.

6. úloha

Názov úlohy: Ko šerutno nav lekhav lačho artiklos./K podstatnému menu dopíš správny člen.

Metódy a formy: výklad a ukážka, cvičenie a precvičovanie, metóda porovnávania, metóda vizualizácie - použitie obrázkov členov rodiny a podstatných mien na lepšie zapamätanie, samostatná práca.

Rozpis cieľov úlohy: aktivovať žiakov pred samotnou gramatickou úlohou, precvičiť slovnú zásobu týkajúcu sa členov rodiny a podstatných mien, rozlišovať rod (mužský, ženský) a číslo (jednotné, množné), podstatného mená - posilniť schopnosť žiakov správne pomenovať členov rodiny a základné veci v ich okolí, rozvíjať analytické myslenie pri určovaní správneho člena, podporiť spoluprácu žiakov pri overovaní správnych odpovedí, motivovať žiakov k samostatnému učenie a overovaniu správnosti.

Popis úlohy: učiteľ ukáže žiakom obrázky rôznych členov rodiny (napr. e daj/mama, o dad/otec, o phral/brat, e phen/sestra, phure dada-daja/starí rodičia). Žiaci sa striedajú a hádajú, kto je kto, pričom musia použiť pomenovanie správneho člena v rómskom jazyku. Aktivitu môžete hrať aj ako kvíz v pároch alebo skupinách, aby bola interaktívnejšia.

Pomôcky: obrázky členov rodiny a častí ľudského tela, pracovný list, interaktívna tabuľa.

7. úloha

Názov úlohy: Prethov u liker andre godi./Prelož a zapamätaj si.

Metódy a formy: motivačný rozhovor, priama metóda učenia, dialogická, frontálna, pozorovanie a hodnotenie - formatívna.

Popis úlohy: krátka diskusia o tom, kto sme, ako sa predstavujeme druhým, učiteľ použije vlastný príklad: „Sar pes vičines? Miro nav hin...“/„Ako sa voláš? Moje meno je...“, učiteľ vysvetlí význam viet v slovenskom jazyku, žiaci opakujú vety po učiteľovi, precvičovanie správnej výslovnosti a intonácie, žiaci pracujú vo dvojiciach a navzájom si kladú otázky: „Sar pes vičines?/Ako sa voláš?“ – „Miro nav hin.../Moje meno je ...“, každý žiak krátko vystúpi a predstaví sa, podpora sebavedomia a sociálnej interakcie.

Rozpis cieľov úlohy: rozumieť otázkam týkajúcim sa osobných údajov: Ko sal?/Kto si?, Sar pes vičines?/Ako sa voláš?, dokázať používať v praxi základné predstavenie sa: Miro nav hin.../Moje meno je..., Me man vičinav.../ Volám sa..., osvojiť si a správne vyslovuje novú slovnú zásobu, dokázať nadviazať jednoduchú komunikáciu s rovesníkom, reaguje na jednoduchú otázku súvisle a primerane svojej úrovni, dokáže preložiť a pochopiť význam prezentovaných viet, dokáže si zapamätať nové frázy a používať ich v kontexte, vytvára si pozitívny vzťah k učeniu sa jazyka prostredníctvom osobnej témy, vníma rešpekt a záujem o identitu spolužiakov.

Pomôcky: kartičky s menami, časti tela, obrázky rodiny alebo postáv, tabuľa a fixky.

1.2.2 Pracovný list pre žiaka

Keriben g.1: Liker andre godi o bazutne lava pal e familija.

Bazutne lava: o dad – otec, e daj – mama, o phral – brat, e phen – sestra, o čhavo – syn, róm-sky chlapec, e čhaj – dcéra, rómske dievča, o rom – manžel, e romni – manželka, e phuri daj – stará mama, o phuro dad – starý otec, phureder – starší, terneder – mladší, bazutni sikhadi – základná škola, te bašavel – hrať, e lavuta – husle, o berš – rok.

Keriben g. 2: Pregen achal'uvibnaha, ker phučibena.

Andre miri familija sam pandž džene. O dad pes vičinel Jaroslav. Leske hin trandatheštar berš. E daj pes vičinel Marika. The lake hin trandatheštar berš. Mire phrala pen vičinen Tomis the Jožkus. O Tomis hino mandar štar berš phureder. Leske hin dešupandž berš. O Jožkus hino mandar trin berš terneder. Leske hin ochto berš. Sikh'ol te bašavel pre lavuta. Me man vičinov Kristina. Mange hin dešujekh berš. Me phirav pre bazutni sikhadi. Amen dživas Belgijate imar štar berš.

Keriben g. 3: Pherdar o phenda.

Le Jožkuske hin _____ berš.

La Kristinkake hin _____ berš.

Le Tomiske hin _____ berš.

La dake hin _____ berš.

Le dadeske hin _____ berš.

Keriben g.4: Prethov a ker o palepheñibena

Keci berš hin tira dake? _____

Keci berš hin le dadeske? _____

Keci berš hin tuke? _____

Keci tut hin phrala? _____

Sar pes vičinel tiri daj? _____

Sar pes vičinel tiro phral? _____

Sar pes vičinel tiri phen? _____

Keci berš hin la Kristinkake? _____

Keci berš hin le Tomiske? _____

Keci berš hin le Jožkuske? _____

Sar pes vičinel la Kristinkakeri daj? _____

Sar pes vičinel lakero dad? _____

Sar pen vičinen lakere phrala? _____

Andre savi sikh'adi phirel e Kristinka? _____

Kaj dživel e Kristinka la familijaha? _____

Hino o Tomis phureder sar e Kristinka? _____

Keriben g. 5: Ker palepheñibena/he vaj na.

Hiñi e Kristinka phuri? Hiñi e familija bari? Hin la Kristinka phen? Hin o dad phuro? Vičinel pes la Kristinkakero phral Jožko? Hin la Kristinka dad? Bešel e Kristinka Angli'ijate? Hin la Kristinka duj pheña? Phirel e Kristinka pre maškarutñi sikhadi? Hin ke familija ke Kristinka deš manuša? Le dadeske hin saranda berš? Le Tomiske hin trandatheduj berš? La Kristinkakero dad pes vičinel Gejza?

Keriben g. 6: Ko šerutno nav lekhav lačho artiklos.

_ phral, __ phen, __daj, __ dad, __ bibi, __ kak, __ čaj, __ čavo, __ rom, __ romñi,
 __ strično phen, __ strično phral, __ phuro dad, __ phuri daj, __ baba, __ papus ____ šero,
 __ vast, __ dand, __ bal, __ jakh, __ kan, __ nakh, __ naj, __ pindro, __ angušť, __ dumo,
 _ čang, _ čham, _ čekat, _ bul, _ dumo, _ musí, _ valos, _ burňik, _ rakli, _ raklo, _ goro,

Keriben g. 7: Prethov u liker andre godi.

Miro nav hin...	Ko som me?	Ko hiñi oj?
Tiro nav hin...	Me som...	Oj hiñi...
Leskero nav hin...	Ko sal tu?	Ko sam amen?
Amaro nav hin...	Tu sal...	Amen sam...
Tumaro nav hin...	Ko hin jov?	Ko san tumen?
Lengero nav hin...	Jov hino...	Tumen san...

2.1 Čas, ročné obdobia, počasie, mesiace v roku

Ročník: 5.

Pracovný list: Beršeskere kotora the idejos, o čhona andro berš./Ročné obdobia a počasie, mesiace v roku.

Komponenty: komunikačná interakcia, hovorená interakcia, písaná produkcia, recepcia umeleckých textov.

Počet vyučovacích hodín/ jednotiek: 5

2.1.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: primerane reagovať na repliky komunikačného partnera, vyjadrovať sa zrozumiteľne a vhodne podľa komunikačnej situácie, vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy, reagovať na hovorené prejavy kladením otázok, vyjadriť názor na aktuálne témy s odôvodnením, využívať primeranú slovnú zásobu pri tvorbe hovoreného prejavu, klásť relevantné otázky k obsahu textu, písomne vysvetliť svoj názor a postoj k téme, identifikovať explicitné informácie v počúvanom a čítanom texte, primerane vyjadriť svoje myšlienky podľa komunikačnej situácie.

Obsahové štandardy: porovnávanie komunikačných zvyklostí v rómčine a v inom jazyku, používanie jednoduchých argumentov na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami, rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom aktuálnych tém dialógu a riešenia vecných problémov, aktívne počúvanie hovoreného prejavu iných osôb, kladenie otázok k obsahu textu, používanie vhodnej slovnej zásoby podľa témy a komunikačného zámeru textu, využívanie vhodných spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu k zvolenej téme, prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, formulovanie vlastných myšlienok a záverov z prečítaného vlastnými slovami.

Tematický okruh: Čiro/vacht, beršeskere kotora, idejos, o čhona andro berš./Čas, ročné obdobia, počasie, mesiace v roku.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: oboznámiť žiakov s témou hodiny formou motivačného rozhovoru o ročných obdobiach, vysvetliť žiakom nové slová – pomenovania mesiacov v roku a ročných období.

Úloha 2: porozumieť obsahu textu – žiak pochopí základné informácie, myšlienku a význam text, prepojiť text s vlastnou skúsenosťou – žiak vie porovnať obsah textu so svojimi zážitkami z bežného života.

Úloha 3: úroveň pochopenia textu zisťovať pomocou otázok.

Úloha 4: rozvíjať porozumenie tematického okruhu „ročné obdobia“ prostredníctvom doplnenia vhodných slov do viet, čím si žiaci precvičujú slovnú zásobu, porozumenie kontextu a logickú úvahu.

Úloha 5: upevniť a preveriť schopnosť žiaka správne časovať slovesá v prítomnom čase podľa osoby a čísla, a správne ich používať v kontexte vety.

Úloha 6: rozvíjať schopnosť žiakov správne vytvárať a používať príslovky alebo príslovkové spojenia od podstatných mien, čím si upevňujú poznanie druhov slov, ich význam a funkciu vo vete.

Úloha 7: rozvíjať schopnosť žiaka prekladať jednoduché slovné spojenia zo slovenčiny do rómciny a správne ich používať v kontexte, čím sa posilňujú jeho bilingválne jazykové kompetencie.

Úloha 8: rozvíjať schopnosť žiakov vizuálne a tvorivo znázorniť znaky jednotlivých ročných období prostredníctvom koláže a zároveň porozumieť charakteristickým črtám každého obdobia.

1. úloha:

Názov úlohy: Prindžaras o beršeskere kotora the o čhona andro berš./Spoznávame ročné obdobia a mesiace v roku.

Metódy a formy: motivačný rozhovor, riadený rozhovor (metóda otázok a odpovedí), kolektívna práca.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je aktivizovať predchádzajúce vedomosti, rozvíjať komunikáciu, oboznámiť sa so základnou slovnou zásobou. Žiaci spoznávajú názvy mesiacov a ročné obdobia, vedú ich správne zoradiť. Žiaci dokážu spojiť mesiace s ročnými obdobiami a charakteristickými znakmi (počasie, príroda, sviatky). Rozvíjajú schopnosť vyjadrovať sa, klásť otázky a zapájať sa do diskusie. Prostredníctvom rozhovoru o ročných obdobiach žiaci získavajú záujem o tému a skúmajú vlastné skúsenosti.

Popis úloh: učiteľ vedie žiakov pomocou postupne nadväzujúcich otázok, žiaci formulujú odpovede, učiteľ ich usmerňuje k správnym pojmom (ročné obdobia, mesiace v roku), žiaci odpovedajú na otázky, zoznamujú sa so základnou slovnou zásobou k téme ročné obdobia a mesiace v roku. Žiaci sa formou motivačného rozhovoru zapoja do diskusie o ročných obdobiach, následne sa oboznámia s názvami mesiacov a ich poradím v jednotlivých ročných obdobiach. Úlohou žiakov bude pomenovať mesiace, spájať ich s ročnými obdobiami a vytvoriť jednoduché asociácie (napr. typické počasie, sviatky alebo prírodné javy).

Otázky učiteľa:

O lulud̄a baron, avri hin šukares. Pal savo beršeskero kotor džal?/Kvety kvitnú, vonku je pekné. Aké je to ročné obdobie?

Avri sitinel o kham, hin tates. Pal savo beršeskero kotor džal?/Vonku svieti slnko, je teplo. Aké je to ročné obdobie?

Avri del o brišind, o prajta peren pal o rukha. Pal savo beršeskero kotor džal?/Vonku prší, listy padajú zo stromov. Aké je to ročné obdobie?

Avri del jiv, čhavore ačhaven jivune manušes. Pal savo beršeskero kotor džal?/Vonku je zima, deti stavajú snehuliaka. Aké je to ročné obdobie?

Save čhona hine jaroskere?/Aké sú jarné mesiace?

Save čhona hine nilajutne?/Aké sú letné mesiace?

Save čhona hine jesoskere?/Aké sú jesenné mesiace?

Save čhona hine jevendutne?/Aké sú zimné mesiace?

Pomôcky: pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme: beršeskere kotora the o čhona andro berš.

2. úloha

Názov úlohy: Gen, o tekstos pal o beršeskere kotora./Čítaj text o ročných obdobiach.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, hlasné čítanie, vysvetľovanie slov, frontálna forma.

Rozpis cieľov úlohy: žiak porozumie textu o ročných obdobiach a dokáže ho interpretovať vlastnými slovami. Cieľom úlohy je nájsť informáciu v texte (doslovné porozumenie), pochopiť, čo sa v texte deje (priamy význam) a vysvetliť nepriamo uvedené informácie (skryté, odvodené významy). Žiak zhrnie text do niekoľkých viet, určí hlavnú myšlienku textu a dokáže vyjadriť svoj postoj k téme.

Popis úlohy: učiteľ rozdá žiakom text – ročné obdobia. Úloha je zameraná na čítanie s porozumením. Žiaci čítajú text samostatne, vypíšu si z textu slovíčka, ktorým nerozumejú, následne im učiteľ vysvetlí slová, ktorým nerozumejú. Žiaci čítajú text nahlas a s učiteľom spoločne prekladajú text do druhého jazyka (rómčina - slovenčina).

Preklad textu: Ročné obdobia.

Na jar svieti slnko. Kvety vyrástli a stromy sa zazelenali. Vietor na jar jemne povieva. Na zelených stromoch sa ukazujú malé púčiky a pestré kvety. Často prší. Jar sa začína Veľkou nocou. Mesiace jari sú marec, apríl a máj. Leto majú radi všetci ľudia. Počas leta celý deň svieti slnko. Vonku je teplo, niekedy veľmi horúco. Ľudia chodia na dovolenky k moru, deti majú veľké letné prázdniny. Letné mesiace sú jún, júl a august. Po lete prichádza jeseň. Vonku je chladnejšie, často fúka vietor. Listy na stromoch sú červené, oranžové, žlté a padajú na zem. Dni sú kratšie. Jesenné mesiace sú september, október a november. V zime sneží a mrzne. Zem a stromy sú pokryté snehom. Sneh pokrýva aj domy. Deti stavajú snehuliakov. Zimné mesiace sú december, január a február. Na začiatku zimy oslavujeme aj najkrajší sviatok v roku – Vianoce.

Pomôcky: text v rómskom jazyku beršeskere kotora pre každého žiaka.

3. úloha

Názov úlohy: Korkorutni buŕi – ker palepheñibena./Samostatná práca – žiak tvorí odpovede

Metódy a formy: rozhovor, riadené čítanie, kladenie otázok, práca s textom, diskusia, analyticko-syntetická metóda (vyhľadávanie informácií v texte), individuálna práca s textom, práca v dvojiciach alebo menších skupinách, spoločná reflexia.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je zistiť úroveň porozumenia tematického textu u žiakov prostredníctvom rôznych typov otázok. Žiaci dokážu identifikovať hlavné informácie v texte, rozlišovať medzi jednotlivými ročnými obdobiami a mesiacmi. Rozvíjajú schopnosť analyzovať text, vyhľadávať informácie a spájať ich do logických celkov. Žiaci sa učia vyjadrovať svoje myšlienky jasne a logicky, odpovedať na otázky rôzneho typu. Prostredníctvom rôznych typov otázok sa preveruje nielen porozumenie textu, ale aj schopnosť aplikovať získané poznatky. Žiaci tvoria odpovede na zadané otázky.

Popis úlohy: žiak si prečíta otázky, premyslí si odpoveď, napíše alebo povie odpoveď vlastnými slovami, prezentuje odpoveď pred učiteľom alebo spolužiakmi. Úloha je zameraná na zisťovanie úrovne porozumenia tematického textu u žiakov. Prostredníctvom riadeného čítania a následných otázok rôznych úrovní (doslovné, hodnotiace) učiteľ sleduje, do akej miery žiaci pochopili obsah, slovnú zásobu aj vzťahy medzi informáciami v texte. Aktivita podporuje aj schopnosť žiakov premýšľať o tom, čo čítajú, diskutovať v skupine a prepojiť text s vlastnou skúsenosťou.

Pomôcky: pracovný list pre žiaka, otázky na zistenie úrovne pochopenia textu.

4. úloha

Názov úlohy: Pherďar lache laveha – bešeskere kotora./Doplň správne slovo – ročné obdobia.

Metódy a formy: brainstorming – zisťovanie slov, ktoré žiaci poznajú k téme ročné obdobia, vysvetľovací rozhovor – krátka diskusia o tom, čo sa v jednotlivých obdobiach deje, metóda dopĺňania – žiaci dopĺňajú vynechané slová, metóda párovej práce – následná kontrola vo dvojiciach, individuálna práca (doplnenie viet), práca vo dvojiciach (kontrola odpovedí).

Rozpis cieľov úlohy: žiak dokáže doplniť do viet vhodné slovo podľa kontextu, rozšíriť a upevniť si slovnú zásobu súvisiacu s ročnými obdobiami, pochopiť význam slov a ich použitie vo vetách. Cieľom je tiež precvičiť logické myslenie a prácu s kontextom, rozvíjať čitateľskú gramotnosť na úrovni porozumenia vety a podporiť jazykový prejav – schopnosť vyjadriť deje, vlastnosti a javy.

Popis úlohy: žiaci dopĺňajú slová do viet podľa významu a podľa svojich vedomostí o ročných obdobiach. Úloha rozvíja slovnú zásobu, porozumenie kontextu a schopnosť logicky uvažovať o obsahu vety. Aktivitu možno využiť ako opakovanie alebo úvod do témy ročné obdobia.

Pomôcky: pracovný list, zošit, pero, ceruza, interaktívna tabuľa (voliteľné) obrázky jednotlivých ročných období (voliteľné – na motiváciu).

5. úloha

Názov úlohy: Pherd'ar laçhi forma le kerutnenge./Doplň správny tvar slovesa.

Metódy a formy: vysvetľovací rozhovor – učiteľ môže pred aktivitou zopakovať so žiakmi osoby a koncovky sloviess I., II. a III. triedy, individuálna práca – každý žiak dopĺňa svoje riešenie, aktivizujúce metódy – spoločná kontrola, hlasné čítanie, vysvetľovanie, metóda cieľeného precvičovania – opakovanie nácvikom.

Rozpis cieľov úlohy: žiak správne časuje pravidelné slovesá v prítomnom čase. Úloha je zameraná na upevnenie časovania sloviess I. triedy, II. triedy, III. triedy v prítomnom čase v 1., 2. a 3. osobe jednotného aj množného čísla (phurdel/fúkať, del/dať, perel/padať, likerel/dodržiavať, fadinel/mrznúť). Žiak dopĺňa vhodné tvary podľa kontextu vety. Aktivita preverí schopnosť rozpoznať osobu a číslo podmetu a podľa toho vytvoriť správny slovesný tvar.

Popis úlohy: určiť osobu a číslo podmetu vo vete. Použiť správnu slovesnú koncovku podľa vzoru časovania. Aplikovať teoretické vedomosti v kontexte viet. Rozvíjať gramatickú presnosť a jazykový cit. Precvičiť orientáciu v osobách (ja, ty, on...), čísle a osvojenie koncovkových tvarov.

6. úloha

Názov úlohy: Kana, kaj, sar? – achal'uvas le paškerutnenge andre romañi çhib./Kedy, kde, ako? – rozumieme príslovkám v rómčine.

Metódy a formy: heuristická metóda – žiaci sami hľadajú odvodzovacie vzťahy, vysvetľovací rozhovor – učiteľ žiakov vedie otázkami, aby prišli na tvorenie prísloviess, induktívna metóda – žiaci si porovnaním tvarov osvoja pravidlá tvorenia prísloviess, metóda precvičovania – dopĺňovanie, tvorenie, spoločná kontrola, Individuálna práca (tvorba prísloviess), práca vo dvojiciach (porovnávanie riešení), frontálne vysvetlenie a vyhodnotenie.

Rozpis cieľov úlohy: žiak tvorí príslovky a príslovkové spojenia od daných podstatných mien a správne rozlišuje ich význam. Pochopiť význam a funkciu prísloviess vo vete. Rozpoznať základné vzory tvorenia prísloviess (príslovky času – jarone, ñilaje, jesone, jevende, d'ivese, rañi, príslovky miesta – avri, adaj, odoj, ko moros, khere, príslovky spôsobu – laçhes, šukares, šil). Precvičiť orientáciu v slovných druhoch. Rozvíjať logické a jazykové myslenie. Použiť novo vytvorené príslovky vo vetách (voliteľná nadväzná aktivita).

Popis úlohy: úloha rozvíja zručnosť žiakov vytvárať príslovky alebo príslovkové spojenia od podstatných mien, čo priamo súvisí s poznaním druhov slov a ich funkcií vo vete. Žiaci si precvičia pochopenie významu prísloviess, ich tvorenie a používanie v bežnej komunikácii. Úloha je vhodná aj ako príprava na tvorbu viet alebo rozširovanie slovnej zásoby.

Pomôcky pracovný list/zošit, písacie potreby, tabuľa alebo interaktívna tabuľa, kartičky so slovami (voliteľné pre skupinovú prácu).

7. úloha

Názov úlohy: Thov andre romaňi čhib./Prelož do rómčiny.

Metódy práce: porovnávací metóda – porovnávanie slovenských a rómskych výrazov, heuristická metóda – žiaci sa snažia sami nájsť správne preklady podľa predchádzajúcich poznatkov, vysvetľovací rozhovor – učiteľ doplní alebo opraví výrazy, metóda nácviku – opakovanie a precvičovanie v krátkych vetách, individuálna práca (preklad do zošita), práca v dvojiciach (kontrola prekladov navzájom), frontálne overenie prekladov s vysvetlením rozdielov, môže sa využiť aj skupinová práca – každá skupina prekladá inú sériu slov.

Rozpis cieľov úlohy: žiak preloží jednoduché slovné spojenia zo slovenčiny do rómčiny a správne ich použije v kontexte. Cieľom úlohy je rozšíriť slovnú zásobu v rómčine (príroda, vlastnosti, charakteristika počasia), precvičiť tvary prídavných mien a podstatných mien v rómčine. Rozvíjať bilingválne kompetencie a cit pre jazyk. Pochopiť štruktúru slovného spojenia v oboch jazykoch. Upevniť schopnosť zmysluplne spájať slová do jednoduchých výrazov.

Popis úlohy: úloha slúži na upevnenie slovnej zásoby v rómčine a rozvíjanie schopnosti prekladať jednoduché slovné spojenia. Žiaci pracujú s bežnými prídavnými menami a podstatnými menami, ktoré súvisia najmä s témou prírody a ročných období. Cvičenie pomáha prepájať oba jazyky, podporuje bilingválne myslenie a správne používanie slovných druhov v rómčine.

Pomôcky: zošit alebo pracovný list, písacie potreby, slovník/kartičky so slovami (voliteľne), tabuľa alebo interaktívna tabuľa, obrázky (napr. príroda, počasia) na motiváciu.

8. úloha

Názov úlohy: O plagatos pal beršeskere kotor./Koláž ročných období.

Metódy a formy: skupinová alebo individuálna tvorivá práca, problémové a konštruktívne učenie - úlohou žiakov je rozhodnúť, ktoré znaky k jednotlivým ročným obdobiam patria a ako ich vizuálne usporiadať, diskusia a rozhovor (riadený rozhovor) – prezentácia skupín.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je rozvíjať kreativitu a fantáziu žiakov, vizuálne vnímanie a poznávanie ročných období a naučiť sa rozpoznávať znaky jednotlivých ročných období.

Popis úlohy: každá skupina dostane veľký papier a materiál: výstrižky z časopisov, farebný papier, fixky, lepidlo. Úlohou je vytvoriť koláž znakov svojho ročného obdobia: príroda, oblečenie, činnosti ľudí, zvieratá. Prezentácia – každá skupina vysvetlí, čo do koláže vložila.

Otázky učiteľa: Soske tumenge kidlan avri kada beršeskero kotor?/Prečo ste si vybrali toto ročné obdobie? So hin tipicko perdal tumaro beršeskero kotor?/Ktoré prvky sú pre vaše obdobie najtypickejšie? So tuke jekhbuter tecinelas pre kadi buťi?/Čo ťa na tvorbe koláže bavilo najviac?

Pomôcky: papier, lepidlo, nožnice, časopisy, farby.

2.1.2 Pracovný list pre žiaka

Keriben g. 1: L'iker andre godi bazutne lava pal o beršeskere kotora the idejos.

Bazutne lava: o idejos – počasie, e luludi – kvet, e čar – tráva, o veš – les, o jivuno manuš – snehuliak, o rukh – strom, o prajtin – list, o d'ives – deň, e Karačona – Vianoce, e Patrađi – Veľká noc, kamaduno beršeskero kotor – obľúbené ročné obdobie, o januaris – január, o februaris – február, o marcos – marec, o aprilis – apríl, o majos – máj, o junos – jún, o julos – júl, o augustos – august, o septembros – september, o oktobros – október, o novembros – november, o decembros – december.

Keriben g. 2: Gen, o tekstos pal beršeskere kotora.

Beršeskere kotora

Jarone sitinel o kham. O luluda baron, e čar želeňisa'ol. The o veša pre jara šukares želeňisa'lon. Pre želeňi čar sikhaven peskere šerore elšine šarge luluda. Buterval del o brišind. Jarone l'ikeras e Patrađi. Jaroskere čhona hine o marcos, o aprilis, o majos. O ňilaj rado dikhen savore manuša. ňilaje calo d'ives sitinel o khamoro. Avri hin tates, varekana kerades. O manuša phiren pre dovolenka ko moros, le čhaven hin bare ňilajutne prazdñini. ňilajutne čhona hine o junos, o julos o augustos. Pal o ňilaj avel o jesos. Avri hin šileder, buterval phurdel e balvaj. O prajta pro rukha hine lole, narančune, šarge u peren tele pre phuv. Avri hin šileder, buterval phurdel e balvaj. O d'ivesa hine charneder. Jesoskere čhona hine o septembros, o oktobros, o novembros. Jevende del o jiv, fadinel. E phuv, o veša hine učharde le jiveha. Le jiveha hine učharde the o khera. O čhavore ačhaven jivune manušes. Jevendutne čhona hine o decembor, o januaris, o februaris. Jevende l'ikeras the o nekšukareder inepos andro berš e Karačoňa. (Gašparová, 2016)

Keriben g. 3: Ker palepheñibena, lekhav lačhes pale pro phučibena.

1. Phen, savo idejos hin jarone?
2. So keren o manuša ňilaje?
3. Phen, savo idejos hin jevende?
4. Kana phiren o manuša pre dovolenka ko moros?
5. Kana phiren o manuša andro veš pro chundru'la?
6. Andro savo beršeskero kotor l'ikeras e Patrađi?
7. Andro savo beršeskero kotor l'ikeras e Karačoňa?
8. Savo beršeskero kotor hin tiro kamaduno u soske?

Keriben g.4: Pherđar lačhe laveha ko phend'a.

1. Jarone sitinel
2. O luluda e čar
3. Buterval del
4. Jarone l'ikeras
5. ňilaje hin calo d'ives
6. O manuša phiren pre ko moros.....
7. Le čhaven hin bare
8. Jesone buterval phurdel
9. O prajta pro rukha hine
10. Jevende del
11. O čhavore ačhaven
12. Jevende l'ikeras inepos

Keriben g.5: Lekhav lače formi le kerutnendar.

	me	tu	ov/jov oj/joj	amen	tumen	on/jon
te asal						
te sikh'lol						
te tavel						
te daral						
te cind'ol						
te dživel						
te phenel						
te džal						
te šu'ol						

Keriben g. 6: Ker le šerutne navendar paškerutne.

- a) jaros ňilaj
- b) jevend jesos
- c) rat d'ives
- d) kher bacht
- e) Slovakos Ungros

Keriben g. 7: Thov andre romaŋi čhib.

a) prší	b) sneží	c) fúka vietor
d) vonku mrzne	e) vonku je pekne	f) škaredé počasie
g) pekné počasie	h) slnko svieti	i) hrmí a blýska sa
j) je horúco	k) je chladno	

Keriben g. 8: Kide avri o beršeskero kotor savo čitrineha.

- o jaros
- o ňilaj
- o jesos
- o jevend

Ode šaj lekhaveš, so kames te del andro plagatos:

Veša - paňa (idejos, bararde, farbi): _____

tipicko uraviben ko beršeskero kotor: _____

keribena manušengere: _____

džviri andro kada beršeskero kotor: _____

Than pre tiro plagatos:

Ker palepheñibena:

Soske tumenge kid'an avri kada beršeskero kotor?

So hin tipicko perdal tumaro beršeskero kotor?

So tuke jekhbuter tecinelas pre kadi buñi?

Cyklus 2

2.2 Ja a moja rodina

Ročník: 5.

Pracovný list: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Komponenty: komunikačná interakcia, písaná produkcia, hovorená produkcia.

**Počet vyučovacích hodín/
jednotiek: 5**

2.2.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: viesť dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu, primerane reagovať na repliky komunikačného partnera, na komunikáciu využívať vhodný komunikačný kanál (pod dohľadom učiteľa alebo iného dospelého), komunikovať otvorene a s rešpektom voči inakosti, vyjadriť názor na bežné, alebo aktuálne témy, uplatniť pravidlá skupinového dialógu, reagovať na hovorené prejavy kladením otázok, využívať primeranú slovnú zásobu pri tvorbe hovoreného prejavu, uplatniť v hovorovom prejave vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky, tvoriť písaný alebo obrazovo-písaný text na zadanú tému, pri tvorení písaného textu použiť primerané znalosti slovnej zásoby.

Obsahové štandardy: vety a jednoduché súvetia pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov, uplatňovanie pravidiel výslovnosti spisovnej variety rómčiny, rozlišovanie bežnej hovorovej rómčiny a spisovnej rómčiny, vylepšovanie hovoreného prejavu pomocou kontrolných otázok k obsahu, osnove a použitým komunikačným prostriedkom, používanie rôznych vetných a súvetných štruktúr pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom, uplatňovanie pravidiel rómskeho pravopisu, Vyjadrenie komunikačného zámeru (informovať, vyrozprávať dej, opísať znaky a vlastnosti, vysvetliť, objasniť niečo) v produkovanom texte.

Tematický okruh: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: na začiatku vyučovacej hodiny vedie učiteľ so žiakmi motivačný rozhovor, žiaci sa oboznamujú s témou a základnou slovnou zásobou – Ja a moja rodina.

Úloha 2: práca s textom, žiaci nahlas čítajú text, úloha je zameraná na správne čítanie s porozumením, komunikačné zručnosti a výslovnosť, rozvíjať techniku čítania u žiaka a porozumieť obsahu čítaného textu, podporiť prirodzenú konverzáciu a tvorenie otázok v rómskom jazyku.

Úloha 3: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám na tému rodiny, upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázky celou vetou a gramaticky primerane.

Úloha 4: rozvíjať porozumenie jednoduchej otázke v rómskom jazyku, upevňovať základnú slovnú zásobu z oblasti rodiny.

Úloha 5: upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázky celou vetou a gramaticky primerane, podporiť sebavedomie pri vyjadrovaní sa o vlastnej rodine.

Úloha 6: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám na tému rodiny, upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázky celou vetou a gramaticky primerane.

Úloha 7: rozvíjať schopnosť správne používať prídavné mená vo vete v rómskom jazyku, posilniť slovnú zásobu týkajúcu sa rodiny. Podporiť gramatickú presnosť a samostatnú prácu žiakov.

Úloha 8: rozvíjať schopnosť správne používať zámená vo vete v rómskom jazyku, posilniť slovnú zásobu týkajúcu sa rodiny. Podporiť gramatickú presnosť a samostatnú prácu žiakov.

1. úloha:**Názov úlohy:** Me the miri familija./Ja a moja rodina.**Metódy a formy:** úvodná diskusia, motivačný rozhovor, riadený rozhovor (metóda otázok a odpovedí), kolektívna práca.**Rozpis cieľov úlohy:** cieľom úlohy je prebudiť záujem o tému, aktivizovať predchádzajúce vedomosti, rozvíjať komunikáciu, oboznámiť sa so základnou slovnou zásobou.**Popis úlohy:** učiteľ vedie žiakov pomocou postupne nadväzujúcich otázok, žiaci odpovedajú na otázky, zoznamujú sa so základnou slovnou zásobou k téme: Ja a moja rodina, členovia rodiny, postavenie v rodine.**Pomôcky:** pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme.**2. úloha****Názov úlohy:** Pregen so vakerel o Dominik pal peskeri familija, achal'uv, ker palepheñibena. / Prečítaj s porozumením, čo hovorí Dominik o svojej rodine, odpovedaj na otázky.**Metódy a formy:** aktivizovanie predchádzajúcich vedomostí a skúseností žiakov, metóda hlasného čítania, model čítania učiteľom, rozhovor o texte, tvorba otázok a odpovedí.**Rozpis cieľov úlohy: úloha zameraná na** rozvoj plynulého a správneho čítania rómskeho textu so zameraním na výslovnosť, intonáciu a porozumenie, s cieľom rozširovať slovnú zásobu v rómskom jazyku a upevňovať jej používanie v kontexte, posilňovať schopnosť pochopiť hlavnú myšlienku textu a dôležité informácie, učiť žiakov formulovať otázky na porozumenie podľa prečítaného textu, podporiť samostatné myslenie a komunikačné zručnosti v rómčine, pestovať pozitívny vzťah k rómskemu jazyku a kultúre.**Popis úlohy:** cvičenie je zamerané na čítanie s porozumením. Žiaci čítajú text s porozumením. Pomáhajú si základnou slovnou zásobou, prípadne pri preklade pomáha učiteľ. Žiaci s učiteľom spoločne prekladajú text do druhého jazyka (rómčina - slovenčina) Učivo obsiahnuté v téme je zamerané na osvojenie si slovnej zásoby v tematickom okruhu ja a moja rodina.**Preklad textu: Čítaj, čo hovorí Dominik o svojej rodine.**

Moje meno je Dominik. Ja mám veľkú rodinu. Naša rodina má sedem členov: ja, otec, mama, brat, sestra, dedo, babka. Otec každý deň jazdí autom do práce. Je hudobník, hrá v orchestri. Je vyučený, ukončil strednú a vysokú hudobnú školu. Mama predáva v obchode – supermarkete. Ona vraví, že najťažšia práca je práca s ľuďmi. Môj brat je starší ako ja. Už pracuje. Pracuje ako asistent v základnej škole. On chce byť učiteľom, preto ešte študuje na univerzite, študuje pedagogiku. Sestra je mladšia ako ja. Chodí na základnú školu a môžem povedať, že je veľmi dobrá žiačka. Môj dedko je už staručký. Voľakedy bol veľmi pekný človek a bohaté dievčatá za ním chodili, no on si vzal našu babku. Ona bola chudobná, srdečná a veľmi pekná. Babka je naše slniečko. Je veľmi dobrý človek. S nikým sa neháda, na nikoho sa nehnevá, kde môže, tam ľuďom pomôže a pri všetkom je usmievavá, zakaždým je srdečná a vtipná. Všetci ju majú radi, lebo pri nej čas letí ako vietor a ľudia pri nej zabúdajú na svoje ťažkosti. A čo ja? Chodím na strednú školu a myslím si, že raz zo mňa bude vzdelaný človek.

Pomôcky: obrázkový materiál, internet, text v rómskom jazyku.**3. úloha****Názov:** Prethov u ker o palepheñibena./Prelož a odpovedaj na otázky.**Metódy a formy:** metóda čítania s porozumením, riadený rozhovor, metóda reprodukcie a interpretácie textu, kooperatívne učenie (práca vo dvojiciach), práca vo dvojiciach, skupinová reflexia.

Rozpis cieľov úlohy: úloha je zameraná na rozvíjanie porozumenia na tému rodina s cieľom upevňovať slovnú zásobu vzťahujúcu sa k členom rodiny, precvičiť preklad základných viet medzi dvoma jazykmi, podporiť schopnosť odpovedať na otázky stručne a vecne, rozvíjať gramaticky primeraný ústny prejav, budovať istotu v komunikácii o vlastnej rodine, posilňovať pozitívny vzťah k rómskemu jazyku a kultúre.

Popis úlohy: učiteľ na základe prečítaného textu znova vyzve žiakov, aby prečítali jednotlivé otázky. Na základe porozumenia žiaci odpovedajú na otázku aj za pomoci učiteľa, ak si to žiak vyžaduje, úloha je vhodná aj na prácu vo dvojici - v tom prípade žiaci pracujú spoločne a kontrola je vo dvojiciach. Žiak odpovedá na otázku vyplývajúcu z kontextu, na základe porozumenia textu vie aj správne odpovedať a preložiť otázku. Metóda hlasného a tichého čítania, otázky sú zamerané na porozumenie.

Pomôcky: obrázky, internet, metodický list.

4. úloha

Názov: Ker palepheñibena./Odpovedaj.

Metódy a formy: riadený rozhovor, hlasné odpovede na otázky, kooperatívne učenie vo dvojiciach, hra na otázky a odpovede, názornosť (obrázky členov rodiny, kartičky mena člena rodiny), sebahodnotenie prostredníctvom reflexie, Sebahodnotenie žiakov: žiak porozumel otázke, vedel odpovedať bez pomoci, reagoval podľa skutočnosti.

Rozpis cieľov úlohy: úloha zameraná na upevnenie základnej slovnej zásoby o členoch rodiny, s cieľom podporovať schopnosť reagovať podľa pravdivých osobných informácií, rozvíjať schopnosť vzájomného vypočutia sa a reagovania na spolužiaka, podporiť pozitívny vzťah k téme rodiny a k jazykovému učeniu.

Popis úlohy: žiak si prečíta otázky o rodine, použije slovnú zásobu, ktorú pozná o členoch rodiny, odpovedá jednoduchou úplnou vetou, nie jedným slovom, každý žiak odpovedá samostatne podľa zadania učiteľa, žiaci môžu svoje odpovede prečítať pred triedou alebo vo dvojici.

Pomôcky: pracovný list.

5. úloha

Názov: Lekhav charnes pal tiri familija pal o phučibena./Napiš krátko o svojej rodine na základe otázok.

Metódy a formy: rozhovor a diskusia, práca s textom, samostatná práca, práca vo dvojiciach.

Rozpis cieľov úlohy: rozvíjať schopnosť žiakov vyjadrovať sa písomne o svojej rodine, precvičiť slovnú zásobu a gramatiku v kontexte témy o rodine, rozvíjať kreativitu a organizáciu myšlienok pri písaní krátkeho textu.

Popis úlohy: prečítaj si pripravené otázky o rodine, odpovedz na ne v krátkych, úplných vetách, skontroluj text, či je zrozumiteľný, gramaticky správny a logicky usporiadaný. Po dokončení môže nasledovať dobrovoľné čítanie textov, práca vo dvojiciach, alebo spoločné hodnotenie. Žiaci rozprávajú o členoch svojej rodiny, obľúbených rodinných aktivitách, zvykoch. Učiteľ vedie diskusiu otázkami: Ko perel andre tiri familija?/Kto tvorí tvoju rodinu?, So rado jekhetane keren?/Čo radi robíte spolu?

Pomôcky: pracovný list, slovník.

6. úloha

Názov: Ker palepheñibena pal tiri familija./Prečítaj si otázky týkajúce sa tvojej rodiny.

Metódy a formy: rozhovor, samostatná práca, induktívna metóda, práca v dvojiciach/skupinách (kooperatívna metóda).

Rozpis cieľov úlohy: precvičiť ústne a písomné vyjadrovanie sa žiakov na tému rodina, rozvíjať schopnosť pochopiť otázku a odpovedať úplnou vetou, posilniť slovnú zásobu týkajúcu sa členov rodiny, vzťahov a každodenných aktivít.

Popis úlohy: prečítaj si otázky, týkajúce sa tvojej rodiny, odpovedz na každú otázku samostatne, úplnou vetou, (učiteľ žiakov upozorní na správnu gramatiku), odpovedaj písomne. Učiteľ kladie žiakom otázky o rodine a žiaci odpovedajú. Môže ísť o krátke ústne odpovede alebo písomné doplnenie do pracovného listu. Cvičenie s podporou učiteľa - žiaci najprv odpovedajú samostatne, potom učiteľ opraví alebo doplní nesprávne alebo neúplné odpovede. Variant - práca v dvojiciach/skupinách - žiaci si kladú navzájom otázky a zapisujú odpovede. Pomáha rozvíjať komunikáciu a sebadôveru.

Pomôcky: pracovný list s otázkami.

7. úloha

Názov: Andro phende pherd'ar o kijathode nava: cikno, jileskeri, phureder, šukar, lachi, terne-der./Doplň do viet prídavné mená: malý, srdečná, starší, pekný, dobrá, mladšia.

Metódy a formy: vysvetľovanie, individuálna práca – každý žiak samostatne dopĺňa prídavné mená do viet, práca vo dvojiciach – žiaci si navzájom kontrolujú odpovede.

Rozpis cieľov úlohy: žiak správne rozpozna rod, číslo a pád podstatného mena, ku ktorému dopĺňa prídavné meno, správne použije prídavné meno v zhodnom tvare, žiak si precvičí význam prídavných mien a ich vhodné použitie v kontexte vety, žiak preukáže schopnosť porozumieť rozdielom medzi podobnými prídavnými menami (napr. starší – mladšia), žiak dokáže porozumieť jednoduchšej vete a doplniť do nej chýbajúci prvok na základe významu, žiak vie vysvetliť svoj výber v diskusii s učiteľom alebo spolužiakom, učí sa tvorivo narábať so slovami a aktívne používať slovnú zásobu, žiak si rozvíja gramatické myslenie – uvažuje nad tým, prečo je v danej vete správny konkrétny tvar, žiak si posilňuje čitateľské porozumenie, pretože musí pochopiť význam celej vety, nie iba izolované slovo. Žiak dokáže použiť prídavné meno samostatne v novej, neznámej vete, osvojuje si gramatické pravidlá tak, aby ich vedel použiť aj v bežnej komunikácii a pri písaní textu.

Popis úlohy: učiteľ na začiatku zopakuje, čo to je prídavné meno, správny tvar ponúkaných prídavných mien, žiaci dopĺňajú prídavné mená do viet podľa významu, pričom si uvedomujú význam viet a vyberajú najvhodnejšie prídavné meno podľa kontextu, nie náhodne. Učiteľ vyzve žiakov, aby si prečítali každú vetu v pracovnom liste, z ponúkaných prídavných mien vybrali to, ktoré sa významovo aj gramaticky hodí do vety, doplnili prídavné meno v správnom tvare, skontrolovali, či veta dáva zmysel a či je prídavné meno napísané správne.

Pomôcky: pracovný list, kartičky s prídavnými menami, interaktívna tabuľa.

8. úloha

Názov: Pherd'ar o lache vašonava ko phende./Doplň správne zámená do viet.

Metódy a formy: vysvetľovanie, skupinová práca, diskusia, samostatná práca, riadený rozhovor.

Rozpis cieľov úlohy: jazykové a gramatické ciele - žiak rozpozna druh zámena, žiak správne identifikuje, koho alebo čo zámeno zastupuje v kontexte vety, žiak použije správny tvar zámena podľa rodu, čísla a pádu, rozumie významu vety a vie z nej vyčítať, o akej osobe alebo veci hovoríme, dokáže vysvetliť svoje riešenie – prečo použil konkrétne zámeno. Žiak si zlepšuje schopnosť tvoriť plynulé a gramaticky správne vety, v ktorých sa zámena používajú prirodzene, žiak si rozvíja logické a jazykové myslenie, keď sa rozhoduje medzi viacerými vhodnými zámenami, posilňuje čitateľské porozumenie, pretože musí pracovať s kontextom, nie izolovanými slovami, rozvíja si samostatnosť pri práci, sebakontrolu a schopnosť opravovať vlastné chyby. Didactic-

ký cieľ – upevniť učivo o zámenách, ako o slovnom druhu v rómskom jazyku, precvičiť praktickú zručnosť správne dopĺňať zámená v bežných vetách, aplikačný cieľ - žiak dokáže správne používať zámená aj v nových vetách alebo textoch, nielen v cvičeniach, vie prepísať vetu tak, aby používala vhodné zámeno, keď je to potrebné, používa zámená prirodzene v ústnej aj písomnej komunikácii.

Popis úlohy: učiteľ stručne zopakuje druhy zámen. Žiaci dopĺňajú zámená na základe významu vety, úlohou je pochopiť kontext a logiku, nie mechanické dopĺňanie, žiaci musia pochopiť, koho alebo čo zámeno nahrádza, upevňuje to čitateľské porozumenie a prácu s významom vety. Riadeným rozhovorom učiteľ kladie otázky: Koho v tejto vete nahrádzame?, Je to osoba? Vec?, Je jednotné alebo množné číslo? Hovoríme o sebe, o tebe?. Učiteľ vyzve žiakov, aby si správne prečítali každú vetu v pracovnom liste, určí, koho alebo čo v danej vete treba nahradiť zámenom: doplniť zámeno v správnom tvare, skontroluj, či je veta po doplnení v správna a logická. Každý žiak doplní vety samostatne, následne sa kontrolujú vety na tabuli. Vhodné je pracovať aj vo dvojiciach, pričom žiaci čítajú vety, diskutujú a kontrolujú sa navzájom, žiaci samostatne dopĺňajú zámená na pracovnom liste, učiteľ získava prehľad o tom, kto pochopil učivo.

Pomôcky: pracovný list, interaktívna tabuľa.

2.2.2 Pracovný list pre žiaka

Keriben g.1: Líker andre godí o bazutne lava pal e famil'ija.

Bazutne lava: e famil'ija – rodina, e manušni – človek (žena), o manuš – človek (muž), o kher – dom, phureder – starší, terneder – mladší, čoreder – chudobnejší, o motoris – auto, o d'ives – deň, e buťi – práca, efta – osem, o lavutaris – hudobník, te bašavel – hrať, o orchestros – orchester, avrisikhado – vyučený, e maškarutni sikhadi – stredná škola, te bikenel – predat', o supermarketos – supermarket, e univerzita – univerzita, barvali – bohatá, jileskeri – srdečná, te šigitinel – pomáhať, o pherasa – vtipy, o pharipen – ťažoba, gindinav – počítam, o strično phral – bratranec, e strični phen – sesternica, o kak – strýko, o amal – priateľ, e baba – stará mama, o papus – starý otec, te rušel – hnevať sa, te asal – smiať sa, te vakerel – hovoriť, baro – veľký, cikno – malý, amaro – náš, tumaro – váš, lengero – ich, tiro – tvoj, miro – môj, leskero – jeho, lakeri – jej.

Keriben g. 2: Pregen so vakerel o Dominik pal peskeri famil'ija, acha'uv.

Gen so vakerel o Dominik pal peskeri famil'ija.

Miro nav hin Dominik. Man hin bari famil'ija. Amen sam khere efta džene: me, o dad, e daj, o phral, e phen, o papus the e baba. O dad phirel motoriha sako d'ives andre buťi. Jov hino lavutaris, bašavel andro orchestros. Jov hino avrisikhado, agorinda maškarutni the uči bašavibnaskeri sikhadi. E daj bikenel andre skl'epa – supermarketos. Joj phenel kaj nekphareder buťi hin buťi le manušenca. Miro phral hino phureder mandar. Imar phirel andre buťi. Kerel sar asistentos andre bazutni sikhadi. Jov kamel te avel sikh'l'ardo, vašoda mek sikh'l'ol pre univerzita, kerel peske pedagogicko sikhadi. E phen hiňi terneder mandar. Phirel andre bazutni sikhadi u šaj phenav, kaj joj hiňi igen lači sikh'luvni. Miro papus imar phuroro. Varekana jov sas igen šukar manuš the o barvale čhaja pal leste phirenas, no jov peske il'a amara baba. Joj sas čori, ča jileskeri the igen šukar. E baba hiňi amaro khamoro. Joj hiňi igen lači manušni. Ňikaha pes na vesekedinel, pre Ňikaste na rušel, kaj šaj, oda le manušenge šigitinel u mek paše sakovar hiňi asangutni, savorenca kerel jileskere cikne pherasa. Savore la kamen, bo paš late o čiro denašel sar balvaj u o manuša paš late bisteren pro peskero pharipen. U so me? Phirav andre maškarutni sikhadi u gindinav, kaj jekhvar mandar avela sikhado avri manuš.

Keriben g. 3: Prethov u ker palepheñibena.

- Keci dženengeri famil'ija hin le Dominik? _____
- Savi buti kerel leskero dad? _____
- Savi buti kerel lakeri daj? _____
- Kaj kerel buti leskero phureder phral? _____
- Andre savi sikhadi phirel leskeri terneder phen? _____
- Savi hiñi leskeri baba? _____
- Savo hino leskero papus? _____
- Kaj sikh'ol o Dominik? _____

Keriben g. 4: Ker palepheñibena.

- Keci džene hin ke tiri famil'ija?
- Sar pes vičinen tiri daj/dad?
- Keci lenge berš?
- Hin tut baba the papus?

Keriben čg 5: Lekhav charnes pal tiri famil'ija.

- Ko tumenca dživel?
- So keren ko peskero vol'no vachtos?
- Save tradiciji likerem ke tumari famil'ija?
- So prekal tute hin nekbareder ke tiri famil'ija?

.....

.....

.....

.....

.....

Keriben g. 6: Ker palepheñibena pal tiri famil'ija.

Ko hin ke tumari famil'ija nekphureder ?
 Sar pes vičinel tiri baba the e daj?
 Bešes pro gav abo andro foros?
 Hin tumen khere the džviri?
 Sar pes vičinen?
 Ko pes pal lende starinel?
 Hin tut but strične phrala-pheña?

Keriben g. 7: Andro phende pherdar o kijathode nava: cikno, jileskeri, phureder, šukar, lači, terneder, godaver

- Miri daj hiñi but _____
- Hin man _____ phen the _____ phral.
- Amari famil'ija bešel andro _____ kher.
- Miri baba hiñi _____ manušni.
- O papus has but _____ rom.
- O čhaja ke amari famil'ija hin but _____
- O phuro dad hin _____ manuš u e phuri daj hiñi _____ manušni.

Keriben g. 8: Pherdar o lače vašonava ko phende.

1. _____ phral hin phureder sar me.
2. Oda hin _____ daj.
3. O dad džal andre _____ buti.
4. Me the _____ phen phires pre bazutni sikhadi.
5. O Janko _____ familija hin but bari.
6. O phrala the _____ pheña nane khere.
7. E phuri daj vakerel pal _____ Roma.
8. O Roma phenen, kaj _____ papi avle andal e Indija.
9. _____ dad kerel buti sar lavutaris ko orchestros Kašate.
10. O Dominik the _____ phral o David bešen andro foros peskra familijaha.

3.1 Ročné obdobia a príroda

Ročník: 9.

Pracovný list: Beršeskere kotora the veša-paňa./Ročné obdobia a príroda.

Komponenty: komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, recepcia umeleckých textov.

Počet vyučovacích hodín/ jednotiek: 5

3.1.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: komunikovať svoje postoje, pocity a potreby s rešpektom ku komunikačnému partnerovi, diskutovať o aktuálnych témach v skupinovej diskusii, formulovať argumenty pri vyjadrovaní stanoviska k vlastnému alebo inému hovorenému prejavu, používať pri tvorbe písaného textu vhodné jazykové prostriedky a vhodnú slovnú zásobu, využiť pravopisné pravidlá a princípy v písanom prejave, zdieľať svoje pocity, hodnoty a názory na prečítané dielo, samostatne prerozprávať obsah čítaného alebo počúvaného textu.

Obsahové štandardy: rozlišovanie tvrdenia, argumentu a presvedčenia, vyjadrovanie názorov na aktuálnu spoločenskú tému, podporenie stanoviska rôznymi druhmi argumentov. Využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov, prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti, aktívne a kritické počúvanie hovorených prejavov iných, úprava vlastného textu po obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránke, vyjadrenie subjektívneho názoru na všeobecne známu tému v úvahovom texte, diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej interpretácie textu, dotváranie textu podľa vlastnej fantázie, pomenovanie toho, čomu neporozumeli, kladenie otázok, namietanie, spájanie textu a jeho obsahu so svojimi skúsenosťami, predstavami a s nadobudnutými poznatkami.

Tematický okruh: Čiरो/vacht, beršeskere kotora, idejos, o čhona andro berš, enviromental-ňi etika./Čas, ročné obdobia, počasie, mesiace v roku, environmentálna etika.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: úloha je zameraná na rozširovanie slovnéj zásoby žiakov formou pozorovania, pomenovania a triedenia slov. Cieľom je rozšíriť slovnú zásobu žiakov a naučiť ich správne porozumieť a používať nové slová z vybranej tematickej oblasti v ústnej aj písomnej komunikácii.

Úloha 2: rozvíjať čitateľskú gramotnosť a jazykové zručnosti žiakov tak, aby textu porozumeli, vedeli v ňom nájsť neznáme slová, pochopiť ich význam a správne ich používať v oboch jazykoch (slovenčina-rómčina) prostredníctvom tichého čítania, hlasného čítania, vysvetľovania a prekladu.

Úloha 3: posilniť porozumenie textu a samostatné jazykové vyjadrovanie žiakov tým, že odpovedajú na otázky, porovnávajú svoje riešenia, korigujú chyby a rozširujú si slovnú zásobu aj prostredníctvom prekladu do druhého jazyka.

Úloha 4: rozvíjať schopnosť žiakov porozumieť významu viet a logickým vzťahom medzi nimi, správne prepájať obsahovo súvisiace časti viet, aktívne používať novú slovnú zásobu a pracovať s dvojazyčným textom tak, aby vedeli význam vysvetliť, porovnať a zdôvodniť.

Úloha 5: rozvíjať schopnosť žiakov rozpoznať a popísať charakteristické znaky jednotlivých ročných období (počasie, prírodné javy, rastliny, zvieratá, ľudské aktivity), systematizovať informácie, porovnávať a doplňať svoje odpovede vo dvojiciach a diskutovať o výsledkoch so skupinou, čím sa podporuje porozumenie, slovná zásoba a komunikačné zručnosti.

Úloha 6: overiť, či žiaci poznajú základné prírodné a klimatické znaky jednotlivých ročných období. Rozvíjať písomný prejav žiakov a schopnosť vyjadriť vlastné myšlienky, emócie a skúsenosti prostredníctvom krátkej úvahy o vybranom ročnom období, pričom sa posilňuje logická stavba textu, slovná zásoba a komunikačné zručnosti.

Úloha 7: rozvíjať schopnosť žiakov vyjadriť vlastné myšlienky, pocity a skúsenosti písomnou formou, plánovať text podľa štruktúry úvahy (úvod – jadro – záver) a používať vhodnú slovnú zásobu pri opise vplyvu ročného obdobia na náladu, koníčky a každodenný život.

1. úloha:

Názov úlohy: O lava pašal amende – buch'aras bazutne lava./Slová okolo nás – rozšírme si slovnú zásobu.

Metódy a formy: riadený rozhovor (metóda otázok a odpovedí), brainstorming - zhromažďovanie slov, triedenie slov podľa kategórií, dvojazyčná metóda (rómčina - slovenčina), didaktická hra (hľadanie slov, dopĺňanie, párovanie), skupinová práca - spoločná tvorba zoznamu slov, spoločná práca - spoločné vysvetlenie slovnej zásoby.

Rozpis cieľov úlohy: úloha je zameraná na rozširovanie slovnej zásoby žiakov formou pozorovania, pomenovania a triedenia slov. Cieľom je spoznať a zapamätať si nové slová súvisiace s konkrétnou témou (príroda, ročné obdobia, počasie), porozumieť významu slov a ich vzájomnému vzťahu, správne používať nové slová vo vetách, rozvíjať schopnosť písomnej a ústnej komunikácie.

Popis úloh: žiaci pracujú so slovami rôznymi spôsobmi – doplňajú ich do viet podľa kontextu, vyberajú správny výraz z ponúkaných možností, vytvárajú vlastné vety a odpovedajú na otázky súvisiace s témou. Aktivita vedie žiakov k porozumeniu významu slov, ich používaniu v bežnej komunikácii a prepájaniu slov s konkrétnymi situáciami, javmi a obrázkami. Úloha podporuje jazykový rozvoj, presné vyjadrovanie a schopnosť logicky uvažovať podľa kontextu vety.

Otázky učiteľa:

Savo hin tiro kamaduno beršeskero kotor u soske?/Ktoré ročné obdobie máš najradšej a prečo?

Save trin lava tuke džan pre godi kana pes phenel jaros?/Aké tri slová ti napadnú, keď sa povie jar?

So o manuša keren jekhbuter ňilaje?/Čo robia ľudia najčastejšie v lete?

Save visaribena dikhas andro veša-paňa jesone?/Aké zmeny vidíme v prírode na jeseň?

Savo uraviben pes urel jevende u soske?/Aké oblečenie nosíme v zime a prečo?

Pomôcky: pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme: beršeskere kotora the o veša-paňa.

2. úloha

Názov úlohy: Gen, o tekstos pal o veša – paňa andro beršeskere kotora./Čítaj text o prírode v ročných obdobiach.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, hlasné čítanie, vysvetľovanie slov, riadená spoločná činnosť – preklad textu.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je rozvíjať čítanie s porozumením. Žiaci sa učia samostatne pracovať s textom, porozumieť jeho obsahu a identifikovať neznáme slová. Rozširovanie slovnej zásoby - cieľom je, aby si žiaci osvojili nové slová, porozumeli ich významu a vedeli ich použiť v kontexte. Dvojazyčná kompetencia – rómčina/slovenčina - žiaci si precvičujú preklad z jedného jazyka do druhého, čím si upevňujú komunikáciu v oboch jazykoch. Správna výslovnosť - pri čítaní nahlas si žiaci precvičia výslovnosť slov v rómčine aj slovenčine. Samostatnosť a spolupráca - aktivita podporuje samostatnú prácu (tiché čítanie, vyhľadanie slov) aj spoločnú prácu (diskusia, preklad).

Popis úlohy: žiaci dostanú text „Ročné obdobia a príroda“ a prečítajú si ho potichu - prvotné porozumenie obsahu. Vyhľadanie neznámych slov - žiaci si do zošita vypíšu slová, ktorým nerozumejú. Cieľom je rozpoznanie nových alebo neznámych výrazov. Učiteľ žiakom vysvetlí význam slov – pomocou obrázkov, príkladov alebo prekladu, tým si žiaci rozširujú slovnú zásobu. Čítanie nahlas - žiaci čítajú text nahlas – jednotlivito alebo po vetách. Cieľom je precvičenie výslovnosti, intonácie a plynulosti. Učiteľ so žiakmi spoločne prekladajú text z rómčiny do slovenčiny. Žiaci si preklad zapisujú do zošita.

Preklad textu: Beršeskere kotora the o veša - paňa

Jar sa začína 21. marca a končí sa 21. júna. Na jar sa topí sneh a v riekach sa topí ľad. Na lúkach sa ukazujú prvé kvety. Stromy a lúky sa zazeleňali. Deň za dňom je vonku teplejšie. Ľudia pracujú vo svojich záhradách. Po studenej zime prichádza jar. Na jar svieti slnko. Sneh sa topí. Kvety vyrástli a stromy sa zazeleňali. Aj les sa na jar pekne zelenie. Na lúke sa ukazujú prvé biele kvety (snežienky). Vtáky prilietajú späť z teplých krajín. Z každej strany počuť ich pekný spev. Aj medvede sa zobúdzajú zo zimného spánku a veveričky dojedajú svoje oriešky. Čerešne a jablone sa obliekli do bielo - ružových voňavých šiat. Aj včely bzukotom dávajú vedieť, že už prišla jar. Na jar často prší. Na poli môžeme vidieť ľudí, ktorí sadia, aby im potom zem dala bohatý úrodu. Na jar oslavujeme Veľkú noc.

Leto sa začína 21. júna a končí sa 23. septembra. V lete je vonku teplo, slniečko vychádza skoro ráno a zapadá neskoro večer. Na leto sa najviac tešia žiaci, lebo v letných mesiacoch júl a august majú letné prázdniny. Leto je veľmi pekné ročné obdobie. Sú dlhé teplé dni a krátke teplé noci. Príroda je plná energie. Stromy v lese svietia peknou zelenou farbou. Celý deň svieti slnko, väčšinou bez jedného obláčika na modrom nebi. Pod stromami rastie zelená tráva s farebnými letnými kvetmi. V lete majú deti prázdniny a pracujúci ľudia dovolenky. Leto je ročné obdobie, na ktoré ľudia najviac čakajú. Toto ročné obdobie láka ľudí k vode, do prírody. Rodiny cestujú k moru, robia letné športy.

Jeseň sa začína 23. septembra a končí sa 21. decembra. Za teplým letným počasím prichádza chladnejšie jesenné počasie. Na jeseň fúka vietor a prší. Ľudia majú veľa práce v záhradách a na poli. Zbierajú zemiaky, jablká, hrušky, slivky. Listy na stromoch žltnú a padajú na zem. O jeseni môžeme povedať, že je to pekné a viacfarebné ročné obdobie. Dni sú kratšie a chladnejšie. Na jabloniach vidíme dozreté jablká, na hruškách dozreté hrušky. Niektorí ľudia chodia do lesa zbierať hríby. Vtáci odlietajú do teplých krajín. V záhradách majú ľudia veľa bielych alebo žltých tekvic. Zo žltých tekvic sa vyberie vnútro, urobia sa na tekvici oči, nos, zuby a ľudia dajú dovnútra sviečku. V Amerike oslavujú taký deň, ktorý sa volá Halloween, keď sa mladí ľudia oblečú do kostýmov a chodia od domu k domu, kde sú v okne položené „halloweenské“ žlté tekvice, zaželajú a dostanú sladkosti.

Zima sa začína 21. decembra a končí sa 21. marca. Každé ročné obdobie je niečím pekné. Za jeseňou prichádza zima. V zime sneží, je zima, stromy sú bez listov. Ľudia sa tešia na najkrajší čas v roku - na Vianoce. Holé stromy pokryje sneh. Pekne je vidieť, ako snehové vločky padajú na zem. Zem aj les sú pokryté snehom. Snehom sú pokryté aj strechy domov. Voda v riekach je zamrznutá. Dni sú kratšie a večery dlhšie. Mnohým ľuďom sa zimné ročné obdobie páči preto, lebo môžu robiť zimné športy, chodia sa do hôr lyžovať, deti sa sánkujú a stavajú snehuliakov.

Vonku je zima a ľudia sa obliekajú teplo, zvieratá sa ukladajú na zimný spánok. Zima je spojená s najkrajším sviatkom v roku - s Vianocami.

Pomôcky: text v rómskom jazyku Beršeskere kotora the o veša - paňa pre každého žiaka.

3. úloha:

Názov úlohy: Ker palepheñibena pro phučebina andal o tekstos pal o beršeskere kotora the o veša-paňa./Odpovedaj na otázky z textu o ročných obdobiach a prírode.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, rozhovor, riadený rozhovor, samostatná práca, párová forma, individuálna práca žiakov, práca vo dvojiciach, spoločná kontrola v triede.

Rozpis cieľov úloh: žiak porozumie textu o ročných obdobiach. Dokáže vyhľadať v texte informácie a odpovedať na otázky vlastnými slovami. Rozvíja si slovnú zásobu súvisiacu s prírodou a časom. Precvičuje si vyjadrovanie v slovenskom a/alebo rómskom jazyku. Spolupracuje so spolužiakom pri kontrole riešení.

Popis úloh: žiaci si prečítajú krátky text o ročných obdobiach. Samostatne odpovedajú na pripravené otázky k textu. Po dokončení si vo dvojiciach porovnávajú odpovede a doplnia alebo upravia svoje riešenia. Spoločne s učiteľom si prejdú odpovede, učiteľ vysvetlí nové slová a opraví časté chyby. Žiaci preložia vybrané odpovede alebo vety do druhého jazyka (rómčina - slovenčina).

Pomôcky: text o ročných obdobiach a prírode, pracovný list s otázkami, písacie potreby, obrázky ročných období alebo kartičky so slovnou zásobou (voliteľné).

4. úloha:

Názov úlohy: Arakh so džal jekhetane./Nájdí, čo k sebe patrí.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, analýza textu, dvojjazyčný preklad (rómčina -slovenčina), praktická komunikačná metóda, metóda párovania (matching), individuálna práca (žiak samostatne premýšľa nad spojením viet), práca vo dvojiciach (žiaci si kontrolujú a porovnávajú riešenia), frontálna práca (spoločná kontrola a vysvetlenie s učiteľom).

Rozpis cieľov úloh: rozvoj čítania s porozumením – žiak rozpozná význam viet a správne ich spája podľa obsahu. Posilnenie dvojjazyčnej kompetencie – žiak rozumie vetám v oboch jazykoch (slovenčina - rómčina). Rozširovanie slovnej zásoby – upevnenie slov a spojení súvisiacich s témou. Rozvoj logického myslenia – žiak prepája informácie podľa významovej zhody. Podpora komunikácie a spolupráce – pri práci vo dvojiciach argumentuje a vysvetľuje svoje riešenie. Žiak vie identifikovať významovú súvislosť medzi vetami, vie použiť nové slovíčka v kontexte, dokáže pracovať s dvojjazyčným textom, vie s pomocou učiteľa vysvetliť, prečo vety patria k sebe.

Popis úloh: žiaci si prečítajú vety v oboch stĺpcoch. Samostatne sa pokúsia nájsť správne dvojice (1-a, 2-b...). Po dokončení pracujú vo dvojiciach – porovnávajú svoje riešenia. Spoločne s učiteľom si prejdú riešenia, učiteľ vysvetlí neznáme slová a opraví chyby. Žiaci preložia vybrané vety do druhého jazyka (rómčina - slovenčina).

Pomôcky: pracovný list s dvoma stĺpcami viet, pero, ceruzka, interaktívna tabuľa/projektor (ak chce učiteľ riešenie premietat'), obrázky alebo ilustrácie (voliteľné – ak učiteľ chce podporiť porozumenie).

5. úloha:

Názov úlohy: E charakteristika pal o beršeskere kotora./Charakteristika ročných období.

Metódy a formy: brainstorming (aktivizácia predchádzajúcich vedomostí), pozorovanie a opis, analýza a triedenie informácií, diskusia, práca s textom alebo obrázkom, dvojjazyčná práca (rómčina – slovenčina) – voliteľné, Individuálna práca (žiak dopĺňa znaky ročných období), prá-

ca vo dvojiciach (žiaci si porovnávajú odpovede), frontálna práca (spoločná diskusia a doplnenie na tabuľu).

Rozpis cieľov úlohy: rozvíjať vedomosti žiakov o ročných obdobiach – ich typické znaky, počasie, príroda, aktivity. Precvičiť schopnosť opisu a kategorizácie – žiak vie priradiť vlastnosti k správne mu obdobiu. Podporiť čítanie s porozumením – žiaci vychádzajú z predchádzajúceho textu (ak bol použitý). Rozširovať slovnú zásobu – najmä pojmy spojené s prírodou, počasím, aktivitami. Rozvíjať logické myslenie – žiak triedi informácie podľa kategórie. Žiak vie pomenovať štyri ročné obdobia, vie uviesť minimálne tri typické znaky pre každé z nich, dokáže použiť nové slová v oboch jazykoch – ak je aktivita dvojazyčná, vie svoje odpovede odôvodniť.

Popis úloh: žiak má za úlohu doplniť ku každému ročnému obdobiu aspoň tri typické znaky. Môže ísť napríklad o počasie, prírodné javy, oblečenie, rastliny a zvieratá, aktivity ľudí.

Žiaci individuálne dopĺňajú tri znaky ku každému obdobiu (jar, leto, jeseň, zima). Následne pracujú vo dvojiciach – porovnávajú si odpovede a doplnia prípadné rozdiely. Spoločne s učiteľom skontrolujú na tabuli – každé ročné obdobie má viacero typických znakov. Očakávané odpovede (príklady): Jar: topenie snehu, oteplenie, kvitnutie rastlín. Leto: vysoké teploty, búrky, dlhé dni. Jeseň: opadávanie lístia, ochladenie, častejšie vietor. Zima: mráz, sneh, krátke dni.

Pomôcky: pracovný list so štyrmi ročnými obdobiami, ceruzka, pero, obrázky ročných období (voliteľné), interaktívna tabuľa alebo plagát, slovníček alebo kartičky so slovami (pri dvojazyčnej výučbe).

6. úloha

Názov úlohy: Savi zor hin beršeskere kotora pro manušengero dživipen./Vplyv ročných období na život ľudí.

Metódy a formy práce: riadený rozhovor/diskusia, analýza príkladov z praxe (poľnohospodárstvo, cestovný ruch, zdravie), brainstorming, pozorovanie a opis, práca s obrázkami alebo textom, dvojazyčný preklad (rómčina – slovenčina) – voliteľné, metóda myšlienkového mapy (triedenie informácií), individuálna práca (žiak vyplní vplyvy do tabuľky alebo zošita, práca vo dvojiciach alebo skupinách (spoločná diskusia a porovnanie odpovedí), frontálna práca (spoločné doplnenie na tabuľu).

Rozpis cieľov úloh: porozumieť vplyvu ročných období na rôzne oblasti života ľudí. Rozvíjať schopnosť prepájať poznatky: príroda - život - práca človeka. Posilňovať environmentálne uvedomenie – ako počasie ovplyvňuje každodenné fungovanie. Žiak prepája poznatky o prírodných javoch s reálnym životom. Ide o medzipredmetové prepojenie (geografia, biológia, občianska náuka). Zlepšovať vyjadrovacie schopnosti – opis, argumentácia, porovnávanie. Rozširovať slovnú zásobu (poľnohospodárstvo, cestovný ruch, zdravie), žiak vie uviesť konkrétne príklady, ako ročné obdobia ovplyvňujú: poľnohospodárstvo (sadenie, žatva, starostlivosť o zvieratá...), cestovný ruch (letná turistika, zimné športy...), zdravie človeka (prechladnutia, alergie, vitamín D...).

Popis úloh: žiak má za úlohu opísať, ako jednotlivé ročné obdobia ovplyvňujú život v troch oblastiach (poľnohospodárstvo, cestovný ruch, zdravie človeka). Charakterizuje, ktoré ročné obdobie prináša najväčšie riziká pre človeka (napr. extrémne počasie). Učiteľ vysvetlí tri oblasti a uvedie jednoduché príklady (napr. v lete sa sadi zelenina, v zime sa lyžuje...). Žiaci samostatne dopĺňajú poznámky do pripraveného pracovného listu alebo tabuľky. Pracujú vo dvojiciach – porovnávajú a dopĺňajú nápady. Spoločne s učiteľom vytvoria na tabuli prehľad (myšlienkovú mapu).

Pomôcky: pracovný list s tromi oblasťami (poľnohospodárstvo – cestovný ruch – zdravie), ceruzka, pero, obrázky alebo kartičky (plodiny, turistické aktivity, symboly počasia), interaktívna tabuľa alebo plagát na vytvorenie myšlienkového mapy.

7. úoha

Názov úohy: Lekhado god'ipen pal o beršeskero kotor./Písomná úvaha o ročnom období.

Metódy a formy práce: riadený rozhovor - vzbudenie nápadov, brainstorming - zhromažďovanie pocitov a skúseností, metóda otázok - podporné otázky učiteľa, individuálne písomné vyjadrenie, sebahodnotenie a kontrola pravopisu, individuálna práca – každý žiak píše vlastnú úvahu, frontálna práca – vysvetlenie postupu, spoločné uvedenie príkladov, práca vo dvojiciach – žiaci si môžu navzájom prečítať úvahu a odporučiť úpravy.

Rozpis cieľov úohy: rozvíjať písomný prejav žiakov – vyjadriť svoje myšlienky v súvislom texte. Podporiť schopnosť pomenovať emócie a osobné skúsenosti. Naučiť žiakov vytvoriť krátku úvahu so základnou štruktúrou (úvod – jadro – záver). Precvičiť pravopis a tvorbu viet.

Žiak dokáže vyjadriť, ako sa cíti v aktuálnom ročnom období, vie uviesť konkrétne príklady činností, ktoré robí, rozumie tomu, ako počasie ovplyvňuje jeho náladu a každodenný život, vie kontrolovať svoj text a opravovať chyby (s pomocou učiteľa).

Popis úloh: žiak si vyberie jedno ročné obdobie a napíše krátku úvahu (6 – 8 viet) o tom, ako ročné obdobie vplýva na tvoju náladu, koníčky a každodenný život. Cieľom úohy je rozvíjať písomný prejav, schopnosť vyjadriť emócie a skúsenosti. Učiteľ vysvetlí štruktúru úvahy (úvod – jadro – záver). Študenti napíšu krátky text, ktorý opisuje ich obľúbené ročné obdobie, a uvedú dôvody svojho výberu. Študenti by mali zahrnúť činnosti vzťahujúce sa na dané ročné obdobie, na ktorých sa podieľajú. Učiteľ môže žiakov naviesť otázkami: Sar pes šunes andro kada beršeskero kotor?/Ako sa cítiš v tomto období? So rado keres, kana hin ajso idejos?/Čo rád robíš, keď je takéto počasie? Savi zor kerel pre tute o idejos? Sas – lošalo, strapimen, hin tut buter energija?/Ako ťa ovplyvňuje počasie – si veselý, unavený, máš viac energie? Učiteľ odovzdané úvahy hodnotí podľa týchto kritérií: logická stavba textu, zrozumiteľnosť, pravopis a úprava.

Pomôcky: pracovný list na písanie úvahy, pero, ceruzka, tabuľa a fixy (na znázornenie štruktúry úvahy), obrázky ročných období alebo krátky motivačný text (voliteľné).

3.1.2 Pracovný list pre žiaka

Keriben g.1: Liker andre god'i bazutne lava pal o beršeskere kotora the idejos.

Bazutne lava: e len – rieka, e maľa – lúka, pole, o čiriklo – vták, e sera – strana, o gil'avipen – spev, jevendutno soviben – zimný spánok, o ričh – medveď, e mokuška – veverička, o pendech – orech, e berveli – včela, o kher – dom, e raťi – večer, o veša-paňa – príroda, o paňi – voda, e phabaj – jablko, e čhil'av – slivka, o ambrol – hruška, o šil – zima, o chundrul – hričb, e momeli – sviečka, e čercheň – hviezda, o inepos – sviatok, o džviros – zviera.

Keriben č. g: Gen, o tekstos pal o veša - paňa andro beršeskere kotora.

Beršeskere kotora the o veša - paňa

O jaros kezdinel andro 21. marcos u agorarel andro 21. junos. Jarone bil'ol o jiv u andro leňora bil'ol o legos. Pro riti pen sikhaven elšine luluđa. O rukha the o maľa želeňisal'on. Dives pre d'iveseste hin avri tateder. O manuša keren buťi andro pengere bara. Pal o šilalo jevend avel e jara. Jarone sitinel o kham. O jiv džal tele. O luluđa baron, e čar želeňisal'ol. The o veša pre jara šukares želeňisal'on. Pre želeňi čar sikhaven peskere šerore elšine parne luluđa. O čirikle urňisal'on pale andal o tate thema. Pal dojekh sera šund'ol lengero šukar gil'aviben. The o ričha ušťen upre andal o jevendutno soviben u o mokuški dochal utolšone pendechora. O čerešni the o phabal'ina pes urde andro parne-ružova sagošne gada. The o berval'a peskere bzučišagoha

den te džanel, kaj avla o jaros. Jarone buterval del o brišind. Pre maľa šaj dikhas le manušen sar sadzinen, kaj lenge palis e phuv te del barvali uroda. Jarone likerás e Patradí.

O nilaj kezdinel andro 21. junos u agorarel andro 23. septembros. Nilaje hin avri tates, o khamoro avel avri sig tosara u nasig rači zadžal. Pro nilaj nekfeder lošal'on o sikh'luvne, bo andro nilajutne čhona julos the augustos len hin bare prazňini. O nilaj hin bares šukar beršeskero kotor. Dindarde tate d'ivesa the charne tate rača. O veša-paňa hin pherđi energijaha. O kašta andro veša sitinen šukar želena farbaha. Calo d'ives sitinel o kham, buterval bijal jekh chmarica pro belavo zegos. Tel o kašta barol želeno čar le but farebna nilajutne lulud'enca. Nilaje hin le čhaven prazňini u le buřakere manušen dovolenki. O nilaj hin beršeskero kotor, pro savo savore manuša nekbuter užaren. Ada beršeskero kotor cirdel le manušen ko paňi, andro veša-paňa. O familiji dromaren ko moros, keren nilajutne športi.

O jesos kezdinel andro 23. septembros u agorarel andro 21. decembros. Pal o tato nilajutno idejos avel o šileder jesutno idejos. Jesone phurdel avri bari balvaj u del o brišind. Le manušen hin but buti andro bara the pro maľa. Kiden o phuvale, o phaba, o ambrola, o čhil'ava. O prajta pro rukha šargl'on the peren tele pre phuv. Pal o jesos šaj phenas, kaj hino šukar the butfarebno beršeskero kotor. O d'ivesa hine charneder the šileder. Pro phabal'ina dikhas doavle phaba, pro ambrol'ina ambrola. Varesave manuša phiren andro veš te kidel chundruľa. O čirikle urňisal'on andro tate thema. Andro bara hin le manušen but parne, vaj šarge duduma. Andal e šargo dudum len avri o andruno, keren pre dudum jakha, nakh, danda u thoven andre momeli. Palis la thoven avri anglo kher, vaj pre blaka. Andre Amerika likereren ajso d'ives, savo pes vičinel „halloween“, kana pes o terne manuša uren andro kostimi u phiren kher kherestar, kaj hine andro blaki thode „halloweenska šarge duduma“, palikeren lenge u chuden gulipena.

O jevend kezdinel andro 21. decembros u agorarel andro 21. marcos. Sako beršeskero kotor hino varesoha šukar. Pal o jesos avel o jevend. Jevende del o jiv, hin šil, o rukha hine bijo prajtina. O manuša lošal'on pro nekšukareder inepos andro berš pre Karačoňa. O lange kašta učharel o jiv. Šukares hin te dikhel, sar o jivune čerčeňora peren tele pre phuv. E phuv, o veša hine učharde le jiveha. Le jiveha hine učharde the kherengere dachi. O paňi andro leňa fadinen. O d'ivesa hine charneder u o rača d'indardeder. But manušenge pes o jevendutno idejos pačisal'ol vašoda, bo šaj keren jevendutne športi, phiren pro hedí te ližinel pes, o čhave pes sankinen the ačhaven jivune manušes. Avri hin šil, o manuša pen uraven tates the o džviri pes thoven pro jevendutno soviben. Le jevendeha hino phandlo the nekšukareder inepos andro berš e Karačoňa.

Keriben g. 3: Ker palepheňibena.

1. Sar pes vičinen o štar beršeskere kotora? _____
2. Kana kezdinel the agorarel o jaros? _____
3. Savo idejos hin jarone? _____
4. Kana kezdinel the agorarel o nilaj? _____
5. Savo idejos hin nilaje? _____
6. So hin le sikh'luvnen nilaje? _____
7. Kana kezdinel the agorarel o jesos? _____
8. Savo idejos hin jesone? _____
9. So keren o manuša jesone? _____
10. Kana kezdinel the agorarel o jevend? _____
11. Savo idejos hin jevende? _____
12. Pre savo inepos nekfeder lošal'on o manuša? _____

Keriben g.4: Phand lačhes o phenda.

1. E balvaj	a. siťinel.
2. O čiriklo	b. barol.
3. O kham	c. del.
4. E luludĩ	d. giľavel.
5. O brišind	e. phurdel.
6. Ňilaje siťinel o kham, avri hin	a. džungales.
7. Jesone del o brišind, avri hin	b. tates.
8. Jevende del o jiv, avri hin	c. šukares.
9. Jarone baron o lulud'a, avri hin	d. šil.

Keriben g.5: Pherďar ko dojekh beršesekero kotor trin tipikane znaki.

jaros

-
-
-

ňilaj

-
-
-

jesos

-
-
-

jevend

-
-
-

Keriben g. 6: Lekhav savi zor hin beršeskere kotora pro manušengero dživipen.

- maľaphuvakeriben.....
- dromeskeri vika
- manušeskero sastipen.....
- Save beršeskere kotora hine jekhphareder pro veša-paňa? Soske?.....
- Savo beršeskero kotor anel jekhbareder nalačhipen pro manuš (ekstremno idejos)? Achaľar avri.....

Keriben g. 7: Kide peske avri jekh beršeskero kotor u lekhav charno godipen (6-8 phenda), pal oda savi zor kerel o beršeskero kotor pre tiri dzeka, kamadune buťa abo sakodiveseskero dživipen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 Ja a moja rodina.

Ročník: 9.

Pracovný list: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Komponenty: hovorená produkcia, recepcia vecných textov, recepcia umeleckých textov.

**Počet vyučovacích hodín/
jednotiek: 6**

3.2.1 Metodický list pre učiteľa

Výkonové štandardy: vytvoriť súvislé hovorené texty s rôznym komunikačným cieľom, rozlíšiť rôzne žánre hovoreného alebo obrazovo-hovoreného textu, použiť získané informácie z textov na tvorbu vlastných textov, porozumieť základným vlastnostiam textu, použiť svoje pocity a predstavivosť z rôznych druhov literatúry pri písaní vlastných textov, vyvodzovať informácie z textu, aby lepšie porozumel a spojil ich so svojimi skúsenosťami, komunikovať o implicitných hodnotovo-morálnych odkazoch a posolstvách literárneho textu, zdieľať svoje pocity, hodnoty a názory na prečítané dielo, využiť skúsenosť z literárneho textu vo vlastnej hovorenej a písanej produkcii, samostatne prerozprávať obsah čítaného alebo počúvaného textu, budovať čitateľskú gramotnosť.

Obsahové štandardy: písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu podľa týchto fáz: prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti, aktívne počúvanie rómskych textov aj audionahrávok, učiteľom riadené a samostatné vyvodzovanie implicitných významov z textu prehlbujúce základné porozumenie textu, porozumenie štruktúry textu podľa komunikačného zámeru a použitého slohového postupu, základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu, lexikálne prostriedky: analyzovanie slovnej zásoby v texte z hľadiska komunikačného zámeru, slohového postupu a témy textu; spôsoby obohacovania slovnej zásoby rómčiny - pragmaticky príznakové slová, porozumenie bežným a kultúrnym frazémam, reprodukovanie deja s viacerými dejovými líniami, stručné prerozprávanie príbehu na základe zápletky a/alebo deja, porovnávanie textov, identifikácia a prerozprávanie rómskeho literárneho textu, rozdelenie postáv na hlavné a vedľajšie, diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej interpretácie textu, dotváranie textu podľa vlastnej fantázie, predvídanie z počutého alebo prečítaného textu, formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu, rozpoznanie a pomenovanie pôsobenia textu na vlastné prežívanie, rozoznávanie príčin tohto pôsobenia, schopnosť predstaviť si, ako text môže pôsobiť na iných, aké reakcie môže vyvolať, uvedomenie si obsahu a významu prečítaného a možností regulačných procesov.

Tematický okruh: Me the miri familija./Ja a moja rodina.

Metodické vysvetlenie pre úlohy v pracovnom liste:

Úloha 1: na začiatku vyučovacej hodiny vedie učiteľ so žiakmi motivačný rozhovor, žiaci sa oboznamujú s témou a základnou slovnou zásobou o téme Ja a moja rodina.

Úloha 2: práca s textom, žiaci nahlas čítajú text, úloha je zameraná na správne čítanie s porozumením, komunikačné zručnosti a výslovnosť, rozvíjnie techniky čítania u žiaka a porozumenie obsahu čítaného textu, podpory prirodzenej konverzácie a na tvorenie otázok prostredníctvom literárneho textu Melalo the e šmertka v rómskom jazyku.

Úloha 3: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám v literárnom texte, upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázku celou vetou a gramaticky primerane a správne preložiť použité nové slová v texte.

Úloha 4: rozvíjať porozumenie jednoduchej otázke v rómskom jazyku, upevňovať základnú slovnú zásobu z oblasti rodiny a literárneho textu O Melalo the e šmertka.

Úloha 5: rozvíjať schopnosť porozumieť jednoduchým vetám v texte, upevniť používanie slovnej zásoby z oblasti rodiny, odpovedať na otázky celou vetou a gramaticky primerane, orientovať sa správne v literárnom texte.

Úloha 6: rozvíjať schopnosť samostatnej práce žiakov, ich predstavivosť a správne používať slovnú zásobu a gramatiku rómskeho jazyka. Podporiť gramatickú presnosť a samostatnú prácu žiakov.

Úloha 7: rozvíjať schopnosť správne členiť rómsky literárny text a orientovať sa v ňom na základe porozumenia. Podporiť gramatickú presnosť a samostatnú prácu žiakov.

Úloha 8: rozvíjať porozumenie jednoduchej vety v rómskom jazyku, upevniť učivo o prídavných menách a správne ho gramaticky použiť vo vete.

1. úloha:

Názov úlohy: Me the miri famil'ija/Ja a moja rodina.

Metódy a formy: úvodná diskusia, motivačný rozhovor, riadený rozhovor (metóda otázok a odpovedí), kolektívna práca.

Rozpis cieľov úlohy: cieľom úlohy je prebudiť záujem o tému, aktivizovať predchádzajúce vedomosti, rozvíjať komunikáciu, oboznámiť sa so základnou slovnou zásobou prostredníctvom literárneho textu.

Popis úloh: učiteľ vedie žiakov pomocou postupne nadväzujúcich otázok, žiaci odpovedajú na otázky, zoznamujú sa so základnou slovnou zásobou k téme Ja a moja rodina, členovia rodiny, postavenie v rodine.

Pomôcky: pracovný list pre žiaka so základnou slovnou zásobou k téme.

2. úloha

Názov úlohy: Pregon achalibnaha O Melalo the e šmertka, ker palepheñibena./Prečítaj text O Melalo the e šmertka, utvor odpovede.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, aktivizovanie predchádzajúcich vedomostí a skúseností žiakov, metóda hlasného čítania, model čítania učiteľom, rozhovor o texte, tvorba otázok a odpovedí.

Rozpis cieľov úlohy: úloha zameraná na rozvoj plynulého a správneho čítania literárneho rómskeho textu so zameraním na výslovnosť, intonáciu a porozumenie, s cieľom rozširovať slovnú zásobu v rómskom jazyku a upevňovať jej používanie v kontexte, posilňovať schopnosť pochopiť hlavnú myšlienku textu a dôležité informácie, učiť žiakov formulovať otázky na porozumenie prečítaného textu, podporiť samostatné myslenie a komunikačné zručnosti v rómčine, pestovať pozitívny vzťah k rómskemu jazyku a literatúre.

Popis úlohy: cvičenie je zamerané na čítanie s porozumením. Žiaci čítajú rómsku rozprávku – úryvok, text s porozumením. Pomáhajú si základnou slovnou zásobou, prípadne pri preklade pomáha učiteľ. Žiaci s učiteľom spoločne prekladajú text do druhého jazyka (rómčina - slovenčina). Učivo obsiahnuté v téme je zamerané na osvojenie si slovnej zásoby v tematickom okruhu Ja a moja rodina.

Preklad textu: Melalo a smrť

V ďalekej krajine žil Róm Melalo so svojou rodinou. Jedného dňa mu zomrela žena. Zanechala po sebe iba hlboký žiaľ a kopolu detí. Melalo sedel pred chatrčou, ubolenú hlavu si držal v dlaniach. Od zármutku zabudol na celý svet. Aj na vlastné deti. Vo chvíli, keď si myslel, že už zomiera, zodvihol oči a pred chatrčou uvidel bielu pani. Deti k nej vystierali vychudnuté rúčky a prosili ju o kúsok chleba. Biela pani sa zamračila a Melala pokarhala: „Prečo nenakrmiš tie úbohé deti?“ Melalo si utrel slzu a zabedákal: „Aby smrtke do rána oči vytekli, keď mi vzala ženu a nelutovala môj drobizg! Za posledný grajciar som ju pochoval, v chatrči niet už ani omrvinky chleba.“ Biela

pani odvetila: „Keď je tak, ako hovoríš, potom ti rada pomôžem! Vezmem deti k matke! Na druhom svete nepoznajú hlad! Ja môžem všetko, lebo ja som smrť!“ Melalo sa náramne preľakol. Od strachu si zahryzol do jazyka, vrhol sa na kolená a prosil: „Vznešená smrť, najmilostivejšia z najmocnejších, neber mi moje srdiečka, čo by som si tu bez nich počal? Pôjdem do roboty, nejako sa uживíme...“ „Dobre“, povedala biela pani, „ale kým si nenájdeš robotu, aby ti deti nezašli hladom, choď ráno k najskúpejšiemu gazdovi v dedine a vypýtaj si od neho prasa, ktoré dnes v noci zahrúsim!“ Zazvonila kosou a zmizla.

Pomôcky: obrázkový materiál, internet, text v rómskom jazyku.

3. úloha

Názov úlohy: Keribena le tekstoha./Práca s textom.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, analýza textu, určovanie hlavnej myšlienky, vyhľadávanie a preklad slov.

Rozpis cieľov úlohy: žiak porozumie obsahu textu, žiak vie reprodukovať text vlastnými slovami, rozvíja si techniku čítania, vytvára si pozitívny vzťah k čítaniu.

Popis úlohy: úlohou je pracovať s vybraným textom tak, aby žiak porozumel jeho obsahu, dokázal analyzovať jeho časti a pracovať s informáciami, ktoré text ponúka. Žiaci text najprv prečítajú (ticho alebo nahlas), následne určujú jeho hlavnú myšlienku, vyhľadávajú dôležité informácie a interpretujú význam použitých slov a viet.

Pomôcky: pracovný list.

4. úloha

Názov úlohy: Ker palepheñibena./Odpovedaj na otázky.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, analýza otázok, individuálna forma, vyhľadávanie informácií, metóda logickej úvahy, metóda reprodukcie.

Rozpis cieľov úlohy: porozumenie obsahu textu a zadaniu, komunikačné ciele – žiak formuluje ciele jasne, stručne a vecne, dokáže odpovedať celou vetou a vlastnými slovami, rozvíja schopnosť počúvať odpovede iných a reagovať na ne. Žiak si uvedomuje, ako pracuje s otázkou a odpoveďou.

Popis úlohy: úloha je zameraná na overenie porozumenia a schopnosti pracovať s informáciami. Žiaci odpovedajú na otázky, ktoré sa týkajú prečítaného literárneho textu, formulujú odpovede celými vetami a vlastnými slovami, prípadne ich zdôvodňujú, úloha podporuje rozvoj čítania s porozumením, analytického myslenia, schopnosti presne formulovať odpovede a logicky argumentovať. Žiaci si zároveň precvičujú prácu s textom, porozumenie otázkam rôzneho typu a schopnosť kriticky vyhodnotiť informácie.

Pomôcky: pracovný list, literárny text.

5. úloha

Názov úlohy: Arakh andro tekstos./Nájdí v texte.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, tiché a hlasné čítanie literárneho textu, opakované čítanie na dôkladné porozumenie, analýza textu, interpretácia, práca s kľúčovými slovami, tvorivá práca s textom.

Rozpis cieľov úlohy: porozumenie obsahu literárneho textu na základnej aj hlbšej úrovni, pričom žiak dokáže identifikovať konkrétne informácie, úryvky, slová alebo literárne prvky, ktoré má vyhľadať, komunikačné ciele – vie prezentovať svoje nálezy ústne alebo písomne, dokáže diskutovať, vytvára si pozitívny vzťah k literatúre cez aktívnu prácu s textom.

Popis úlohy: úloha je zameraná na aktívnu prácu s literárnym textom. Žiaci majú v ukážke alebo v celom diele vyhľadať konkrétne informácie, cieľom je presne identifikovať miesta v texte, kto-

ré spĺňajú požiadavky úlohy, úloha rozvíja presné čítanie, analytické a interpretačné zručnosti, porozumenie literárnym pojmom a schopnosť pracovať s textom systematicky. Podporuje tiež kritické a estetické vnímanie literárneho jazyka.

Pomôcky: pracovný list, literárny text.

6. úloha

Názov úlohy: Lekhav peskero vakeriben pal oda sar hela dureder kadi paramisa, sar sa doperela./Dokonči literárny text podľa svojej predstavy.

Metódy a formy: tvorivé písanie - doplnenie deja podľa vlastnej fantázie a porozumenia predchádzajúcemu textu, tvorba vlastných postáv, dialógov, prostredia alebo záveru príbehu, metóda analýzy a interpretácie - pred samotným dokončením textu žiak analyzuje jeho predchádzajúcu časť.

Rozpis cieľov úlohy: žiak porozumie predchádzajúcej časti literárneho textu. Dokáže identifikovať hlavné postavy, dejové línie, motívy a prostredie. Komunikačné ciele - žiak vie vyjadriť svoje myšlienky písomne a jasne, vie prezentovať a vysvetliť vlastný záver alebo doplnenie príbehu.

Popis úlohy: úlohou je dokončiť začatý literárny text podľa svojej fantázie a predstavy. Najprv si dôkladne prečítajte text, všimnite si hlavné postavy, dej, prostredie a motívy. Potom napíšte, ako príbeh pokračuje alebo sa končí – môžete pridať nové udalosti, dialógy, opisy, alebo prekvapujúci záver.

Pomôcky: pracovný list, literárny text.

7. úloha

Názov úlohy: Ulav the vaker peskere lavenca./Rozdel' text a prerozprávaj svojimi slovami.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, tiché a hlasné čítanie literárneho textu, opakované čítanie na dôkladne pochopenie obsahu, analýza textu, rozdelenie textu na časti, určovanie hlavnej myšlienky každej časti, vyhľadávanie kľúčových slov, metóda sebahodnotenia – kontrola, či prerozprávaný text zachováva pôvodný význam.

Rozpis cieľov úlohy: žiak porozumie obsahu literárneho textu, vie rozdeliť text na logické časti alebo tematické úseky, rozvíja schopnosť vyhodnotiť, čo je podstatné a čo vedľajšie. Žiak vie jasne a zrozumiteľne vyjadriť obsah textu vlastnými slovami, rozvíja pozitívny vzťah k práci s textom a čítaniu.

Popis úlohy: úlohou je rozdeľovať text na logické časti a následne ho prerozprávať vlastnými slovami. Najprv si dôkladne prečítajte celý text a všimnite si hlavné myšlienky, dejové línie alebo dôležité informácie.

Pomôcky: pracovný list.

8. úloha

Názov úlohy: Lekhav laches o kijathode nava andro phende./Napíš správne prídavné mená vo vete.

Metódy a formy: čítanie s porozumením, práca s textom, individuálna práca.

Rozpis cieľov úlohy: žiak rozpozna prídavné meno vo vete, použije správny tvar prídavného mena vo vete. Aplikuje pravidlá gramatickej zhody v písomnom prejave, rozvíja si jazykové a gramatické myslenie, schopnosť pracovať s vetou ako celkom.

Popis úlohy: úlohou je spraviť nesprávny tvar prídavného mena v zátvorke tak, aby bol v správnom tvare a v zhode s podstatným menom. Úloha je zameraná na upevňovanie učiva, rozvoj jazykového myslenia a tvorbu správnych gramatických tvarov vo vete.

Pomôcky: pracovný list.

3.2.2 Pracovný list pre žiaka

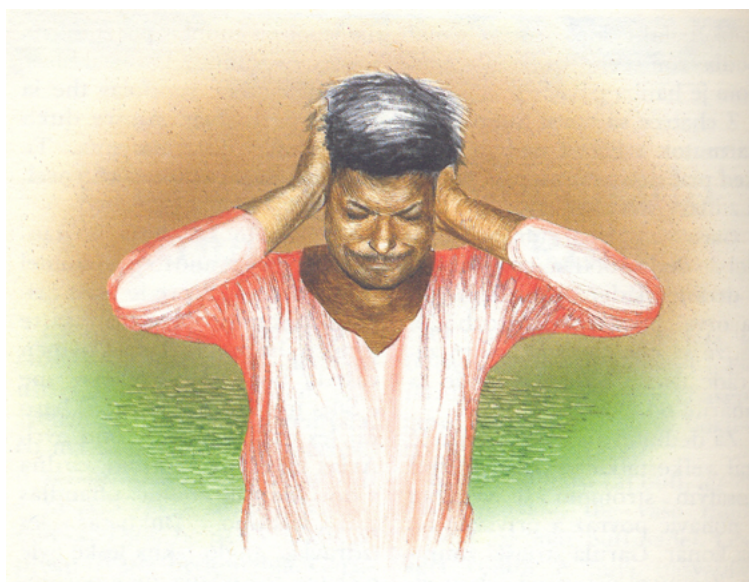
Keriben g.1: Liker andre godi o bazutne lava pal e familija

Bazutne lava: e phuv – zem, dur – ďaleko, e familija – rodina, e manušni – ělovek (řena), o manuš – ělovek (muř), O Rom – Róm, o d'ives – deň, o kher – dom, phureder – starří, e romni – řena/manřelka, o ěhave – deti, but – veľa, frima – málo, e burňnik – dlaň, te kinozinel – zomierať, o jakha – oěi, e raňi – pani, o vasta – ruky, o maro – chlieb, te chal – jeřť, ěoro – chudobný, bokhalo – hladný, nasvalo – chorý, melalo – řpinavý, o apsa – slzy, o ěhavore – deti, rovindos – plaěúc, te parunel – pochovať, e ěhib – jazyk, te danderel – uhryznúť, zoralo – silný, o khoěa – kolená, te mangel pes – prosiť sa, o jilo – srdce, e buti – práca, te dživel – řit', e bokh – hlad, o chulaj – gazda, o balo – sviňa, e raňi – noc, te tasavel – zadusiť, o bar – kameň, te nař'ol – stratiť sa, pharo – řařký, baro – veľký, řukar – pekný/á, sasto – zdravý, dilino – hlúpy, terno – mladý, barvalo – bohatý, řužo – ěistý, laěho – dobrý, nalaěho – zlý, barikano – namyslený, řilalo – studený, kerado – vriaci.

Keriben g. 2: Gen, o tekstos pal o Melalo the řmertka.

O Melalo the řmertka

Andre jekh phuv, so hini dur amendar, dživelas Rom Melalo. Avlas ajso d'ives hoj leske muľa e romni. Muklas leske pal peste baro pharipen, the but ěhave. O Melalo beřelas anglo kheroro a o dukhado řero ľikerelas andro burňnika. La dukhatar bisterďa pro svetos, the pre peskere ěhave. Dřanlas hoj imar kinozinel, vazďna o jakha a dikhel anglo kher parňa raňa. O ěhave vazďne kija late o řukore vasta a mangenas latar maro. E raňi chol'isal'ila a phend'a le Melaleske: „Soske nades techal le ěore ěhavoren?“ O Melalo peske khosľa o apsa a rovindos phend'a: „Kaj le řmertkake dři tosara o jakha avri teĉul'an, te mange ilas la romňa a naehas lake pharo pal kala churdore! Vař lovore so man ehas la romňa parund'om u akana nane ani kotor maro...“. E parňi raňi phend'a: „Te ěaěipen vakeres, ta řigitinava tuke. Lava le ěhaven kije daj! Pre aver svetos naprind'arna bokh. Me řaj savoro, bo me som e řmertka!“ O Melalo igen predarand'ilas. La daratar peske ař andre ěhib danderďa, peľa pro khoěa a mangelas pes: „Bari raňi, tu sal nekzoraleder, male mange mire jiloren, so me bilengero kerava? Dřava andre buti, varesar dživaha...“. „Miřtes,“ phend'a e parni rani, „mek tuke arakheha buti, te na tuke o ěhave meren bokhatar, ta tosara dřa kijo nekdřungaleder chulaj a mang tuke le bales saves rati tasavava.“ Demad'a la kosaha palo bar a nařil'as. (Lacková, 1997, s. 45)

Zdroj: Lacková (1997)

Keriben g. 3: Keribena le tekstoha.

- Pal kaste hin e paramisa?
- Ko hin o Melalo u so pes leske ačhila?
- Soske o Melalo bisterda pre peskere čhave?
- So phenda e parni raňi sar dikhla le čhavoren?
- Sar pes dovakerda e parni raňi le Melaleha?
- Ko muľa?

Keribena le tekstoha.

- Arakh andro pheňiben trin lava, save phenen pal o pharipen so hin le Melales.
- Prethov o lava:
 - lovore
 - te tasavel
 - o čhavore
 - e burňik
 - o chulaj
 - e šmertka
 - kinozinel
 - o maro
- Soske e parni raňi phenda pro chulaj nekdžungaleder? So oda phenel pal o manuša so dživenas andro gav?
- Arakh andro tekstos o kijathode nava u prethov len.
- Savore kerutne ko tekstos thov andro akanutno čiro.

Keriben g. 4: Ker palepheňibena.

- Ko hin o Melalo?
- Kaha dživel o Melalo?
- Keci čhavoren pal peste mukla?
- Kaj bešelas o Melalo sar maj na kinozinda?
- So likerelas andro burňik o Melalo?
- So kerenas o čhavore, sar dikhle la parňa raňa?
- Soske na sas le Melales chaben prekal o čhave?

Keriben g. 5: Arakh andro tekstos.

- Arakh andro vakeriben o lava kaj pes phenel sar dičhuvan o čhavore.
- Lekhav o pheňiben, kaj pes elšunestar sikhavel e parni raňi.
- Arakh o lav andro vakeriben savo phenel pal e dar so hin le Melales.
- Arakh o pheňiben, kaj pes phenel pal o čoripen.

Keriben g. 6: Lekhav peskero vakeriben pal oda sar hela dureder kadi paramisa, sar sa do-perela.

.....

.....

.....

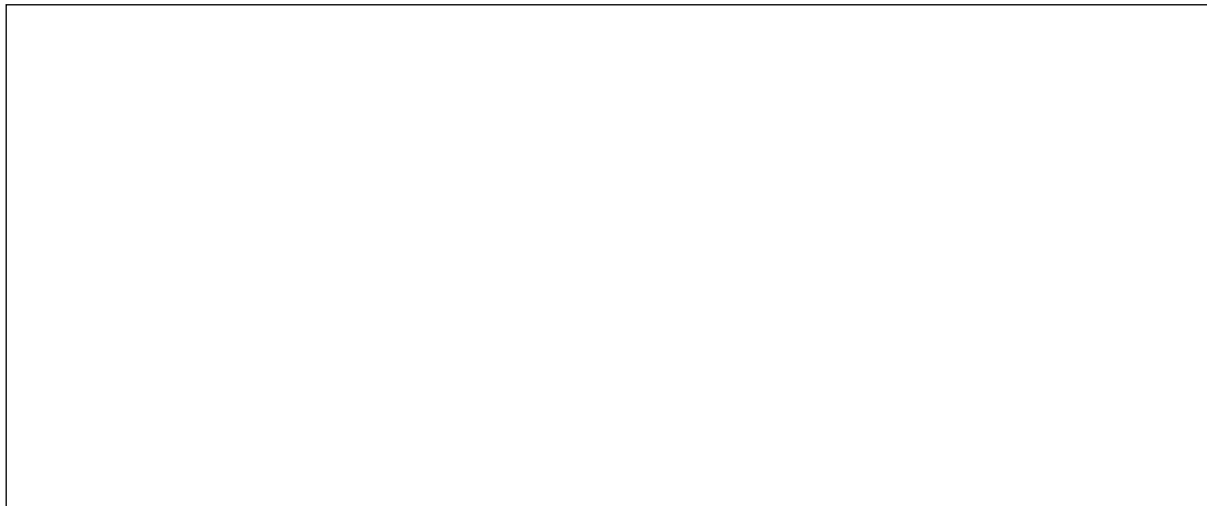
.....

.....

.....

Keriben g. 7: Ulav the vaker peskere lavenca.

Ulav e paramisa pre trin cikne kotora. Arakh pandž pheñibena ko vakeriben u paš dojekh phen so pes kerel: - so pes ačhil'a dži akanake, so akanake šaj šunas o manuš so genel ada vakeriben, so predživel.

Keriben g. 8 Lekhav lačhes o kijathode nava andro phende.

Vakeravas ola (terñi) čhaha. Lengeri čhaj phirel (barikano). Me rado šunav (miro phuro) dades. Andre amari famil'ija sdžives (lačho). Amen bešas dur le forestar pro gav le (barvalo) Romanca. Le (cikno) čhavage hin jevende šil. Jov dživel (bachtalo) la romňaha the le čhavenca. Amaro (lačhi) dad kerel (pharo) buti. O Roma hin but bares (čori). E (cikno) čhaj bares rovel pal peskeri daj. E baba the o papus hine (sañi). Amaro khen hin (bare). O (lačhi) čhavore phiren andre sikhadi. Amari (phure) daj šukares gil'avel romane gil'a.

Zoznam použitej literatúry

Facuna, J., & Mancová, M. (2015). *Rómsko-slovenská čítanka pre 2. ročník ZŠ.* Štátny pedagogický ústav.

Gašparová, E. (2015). *Rómsko-slovenská čítanka pre 2. ročník ZŠ: Pracovný zošit.* Štátny pedagogický ústav.

Gašparová, E. (2016). *Amari romaňi čhib: Naša rómčina – pracovný zošit.* Štátny pedagogický ústav.

Gašparová, E., & Lukáčová, I. (2016). *Amari romaňi čhib: Naša rómčina.* Štátny pedagogický ústav.

Gašparová, E. (2023). *Amari romaňi chib 2: Naša rómčina 2 – pracovný zošit pre mierne pokročilých.* NIVAM.

Gašparová, E. (2023). *Amari romaňi chib 2: Naša rómčina 2 – učebnica rómskeho jazyka (severocentrálny dialekt).* NIVAM.

Lacková, E. (1992). *Rómske rozprávky.* Východoslovenské vydavateľstvo.

Rómsky jazyk a literatúra

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia
Podoblasť vyučovania prvého jazyka
– jazyky národnostných menšín

Autorky:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Ing. Mgr. Gabriela Radičová

Recenzenti:

prof. PhDr. René Lužica, ArtD.

PhDr. Mgr. Jozef Facuna, PhD.

Jazyková úprava:

doc. PhDr. Hana Hlôšková, CSc.

Grafické spracovanie:

Michal Orel

Vydal: NIVaM
Vydanie: prvé
Formát: elektronický
Rok vydania: 2026

ISBN: 978-80-565-1691-1

EAN: 9788056516911

